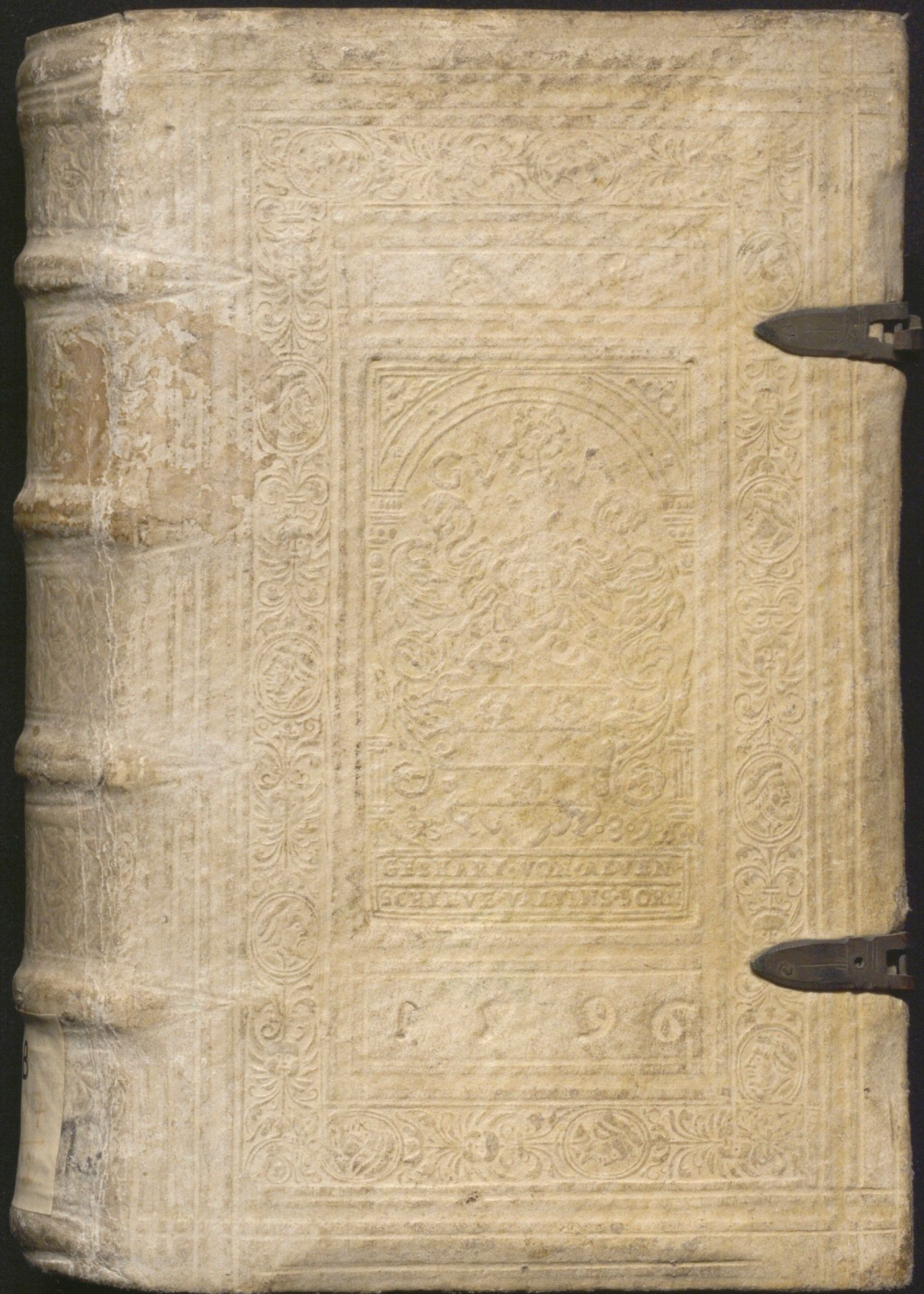

✓ 00

alte Nr. 54.

1) Uranius,

2) Callias, Andreas

M. VI. 82.

DE
SACROSANCTO
EVCHARISTIÆ SA-
CRAMENTO VERE CA-
tholica & Analytica
assertio.

*Aduersus Francisci Costeri monachi Iesuitæ
furnos, quibus simplicium oculos per-
stringere conatur.*

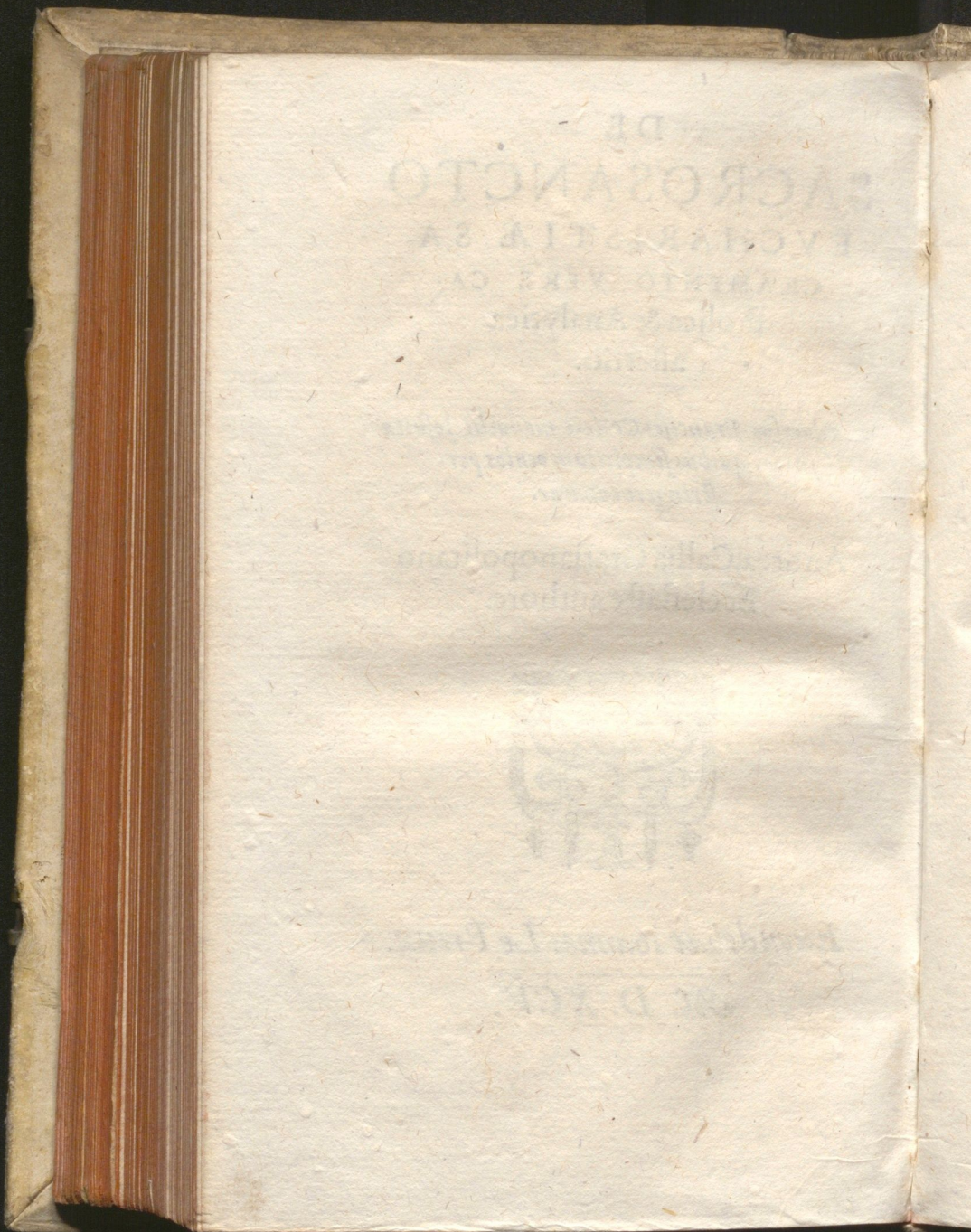
Andrea Callia Gratianopolitano
Ecclesiaste authore.

Excudebat Ioannes Le Preux.

M. D. XCV.

NOBILISSIMO VIRO

PIETATE ET ARMIS
clarissimo Francisco Bonensi
LEsdiguerio, Regi Christianis-
simo à Consiliis.

VERE semper & ubique oppugnatur veritas (præstantissime Heros) sed nunquam expugnatur. Iis enim nititur fundamentis, quæ nullo modo conuelli possint. Mendacium verò ad veritatem oppugnandam multis, sed infirmis utitur machinis: quæ licet præ se ferant speciem veri, tamen si ad veritatis normam & amussim exigantur,

EPISTOLA.

statim detegitur earum fucus. Inter eos autem qui nostro seculo ad veritatem opprimendā sedulam nauarunt operam, primas tenet genus hoc nouum monachorum, qui Iesuita dici voluerunt. Existimant multi meliorem esse Papismi causam, postquam ad hos patronos peruenit: priscos enim monachos inertes esse, & tempus non in lectione, & studio optimarum scientiarum, ut decebat, consumpsisse, sed in otio ac inertia consensuisse. Iesuita autem acuti, prompti, exercitati & eloquentes iudicantur, & omnibus praesidiis muniti, quibus opus est ad hanc causam Papisticam, iam iam ruentem, defendendam, ita ut nemo inueniri queat qui
cum

EPISTOLA.

*cum istis Hardeionibus certare
audeat, temeritatisq; arguatur, si
quis cum eis manum conferre
tentet. Sed intelligat velimean-
dem esse causam, & non magis
veram cum Iesuita eam defen-
dendam susceperunt, quam fue-
rit, quā à priscis monachis defen-
debatur, quamvis Iesuita multa
doceant & multa tradant, à pri-
sca Scholastica Theologia diuer-
sa, imò omnino contraria: ita ut
nouns hic Papismus, Iesuitismus
rectè dici possit. Instent Iesuita
quantum velint: nihilque prater-
mittant quod ad hanc causam si-
ne veritate tuendam valeat, non
efficient tamen ut veritas non sit
veritas, aut mendacium non sit
mendacium Quanta sit horum*

¶. iij.

EPISTOLA.

hominum confidentia, quæ iactatio, quale os in disputando, minimè ignoramus: quantum sibi promittant, quàm superbè aduersarios contemnant, quàm gloriose se apud vulgus imperitum venditent, nemo nescit: sed si semel eorum argumenta ad Syllogismi regulas reuocentur, fucatæque eorum loquacitas abstergetur, inuenietur illis rectè cōuenire quod Hieronymus Epist. 139. de hæreticis dicebat: Illos scilicet texere, telam aranea, quæ parua & leuia animalia, ut muscas & culices, capere possit, à fortioribus rumpatur.

Tales sunt Iesuitarum argutia, qui quanquam artificiosissimè & subtilissimè suas tendere plagas,

EPISTOLA.

plagas & retia videantur, nihil
tamen sunt nisi futilia telarum
stamina, quæ facillimè rumpun-
tur: Et quamvis multi Iesui-
tarum argutiis capiantur, tan-
quam muscæ, è quibus sese expe-
dire nequeant, tamen nihil infir-
mius fingi potest. Quod ut omni-
bus cõster, offero tuæ pietati Ana-
lyticam assertionem de sacrosan-
cto Eucharistiæ sacramento, ad
depellēdos fumos Frācisçi Coste-
ri Iesuitici examinis non postre-
mi, ut quilibet intelligat, quàm
infirma & leuia sint eius argu-
menta, siue suam causam tueri,
siue nostram infirmare velit. Ni-
hil comminiscor, eius argumenta
sincerè produco, & quàm non
tantum infirma, sed etiam falsa

¶. iiij.

EPISTOLA.

sint demōstro. Tibi verò (Clarissime vir) debetur hoc opusculum, quod rationibus & certissimis demonstrationibus ex Theologia fontibus petitis, veritatem tuetur, quam tu armis tuis iamdiu felicissimè defendisti. Hoc certè mihi cum multis est commune, & hoc tibi debemus, quòd tuarum virtutum presidio Ecclesia nostrates stant & respirant, sed quantum ego tibi præ aliis debeam, norunt multi, & ego, nisi palàm agnoscam, ingratisissimus sim. Quare quicquid ego sum, & quicquid à me proficiscitur tuum iure optimo censendum est. Ingenuè fateor animi mei vires imbecilliores quàm ut tuis in me meritis respondere possint. Qualescun-

EPISTOLA.

lescunque autem sint, hoc munus-
culo animi mei propensionem er-
ga te, summamque observantiam
declarare volui. Christus Do-
minus concedat tibi, tuisque
fausta omnia: imprimis verò
constantem in Dei veritate ac
vera pietate asserenda contra te-
nebriones omnes perseverantiam.
Gratianopoli. Anno à Sole iu-
stitiæ orto 1595. die xxvj. Maij.

Tua dignitatis studiosissimus
eidemq; addictissimus

Andreas Callias.

Origenes Homel. 7. in 10. cap. Leuitic.

Nisi māducaueritis carnē meam,
& biberitis meum sanguinem, nō
habebitis vitā in vobis. Agno-
scite quia figuræ sunt, quæ in di-
uinis voluminibus scriptæ sunt, &
ideo tanquam spirituales, & non
tanquam carnales, examine &
intelligite quæ dicuntur. Si enim
quasi carnales ista suscipitis, lædūt
vos & non aluūt. Est enim & in
Euangelis litera quæ occidit. Non
solum in veteri Testamento oc-
cidens litera deprehenditur, est &
in nouo Testamento litera quæ
occidat eum, qui non spirituali-
ter, quæ dicuntur, aduertit. Si enim
secundum literam sequaris hoc i-
psū quod dictum est: Nisi man-
ducaueritis carnem meam, & bi-
beritis meum sanguinem, occidet
hæc litera.

Augu-

Augustinus contra Maximinum.

lib. 3. cap. 22.

In sacramentis minimè considerandum, quid sint, sed quid significant. Signa enim rerum sunt, aliud existentia, aliud significantia. Atque hæc potissimum de hoc sacramento loquitur. Cœlestis (inquit) panis, qui Christi caro est, suo modo vocatur corpus Christi, cùm reuera sit sacramentum corporis Christi.

THEOD. DIALOG. I.

ORTHODOXVS Nostin' quòd panem Deus proprium corpus suum vocauit? Eranistes. Noui. Orthod. Atque aliàs rursum carnem suam frumentum appellarit? Eranist. Noui & hoc. Audiui enim illum dicentem: Venit hora vt glorificetur filius hominis. Et, Nisi granum frumenti

deiectum in terrā mortuum fuerit, ipsum solum manet: Si verò mortuum fuerit, multum profert fructum. Ortho. In ipsa nimirum mysteriorum traditione corpus panem vocauit, & sanguinem poculum mixtum.

Eranist. Sic sanè nominauit. Ortho. Sed & secundum naturā corpus, corpus vtique suum & sanguis vocari potuerit? Eranist. Confessum est. Orthodoxus. Imò verò ipse seruator noster commutauit nomina, & corpori quidem symboli nomen dedit, symbolo verò corporis nomen. Ad eundē item modum, cū seipsum vitem esse dixisset, sanguinem ipsum symbolum appellauit. Eranist. Id quidem verè dixisti. Vellem autem causam discere mutationis nominum.

ORTHO. Manifestus est scopus

pus iis, qui sunt initiati sacris: voluit enim eos qui diuina mysteria percipiunt, ne ad eorum, quæ videntur, naturam attendant, sed per nominum mutationem, credant illi, quæ ex gratia facta est, transmutationi. Qui enim naturale corpus suum frumentum & panem vocauit, atque item seipsum vitem nominauit: idē ipse etiam quæ videntur symbola, corporis & sanguinis sui appellatione honorauit, non equidem naturam ipsam transmutans, sed adiiciens gratiam naturæ. Eranist. Sanè mysticè dicta sunt mystica, & clarè sunt manifestata, quæ non sunt omnibus nota. ORTHO. Quandoquidem igitur profitetur & stolam & vestem à patriarcha Dominicum vocari corpus, nōsque in sermonem de diuinis mysteriis ingressi sumus, dic reuera, cuius-

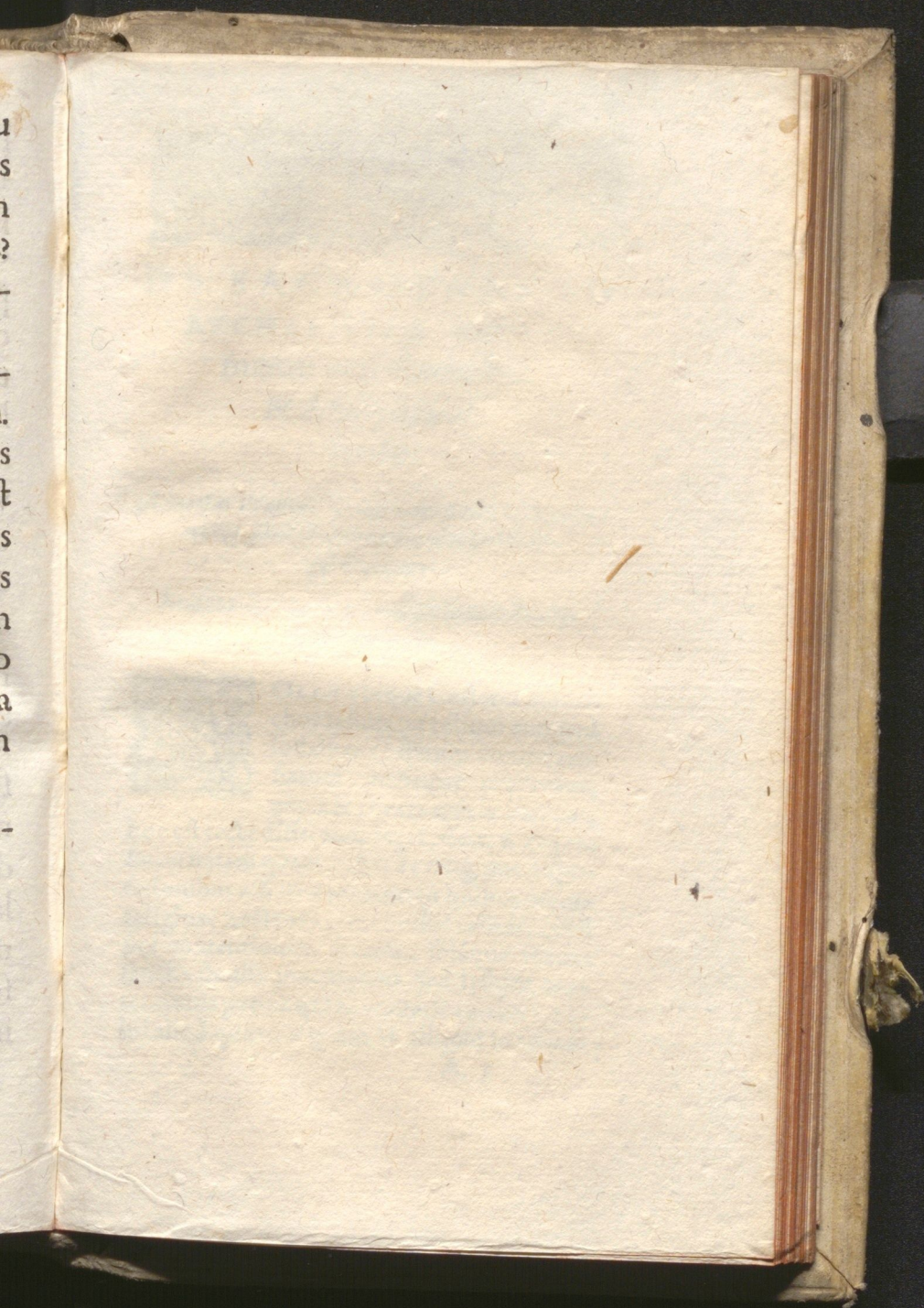
nam symbolum ac typum esse putas sanctissimam illā escam? ipsius ne diuinitatis Christi Domini, an verò corporis & sanguinis ipsius? Eranist. Sanè eorum quorum appellationes receperant.

Orthodoxus. Corporis & sanguinis dicis? Eran. Sic dico. Orth. Verè dixisti. Etenim dominus sumpto symbolo, non ait, Hoc est diuinitas mea, sed, Hoc est corpus meum. Ac rursum, Hic est sanguis meus, & aliàs, Panis autem quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi Vita. Eran. Vera equidem hæc omnia: diuina enim verba sunt.

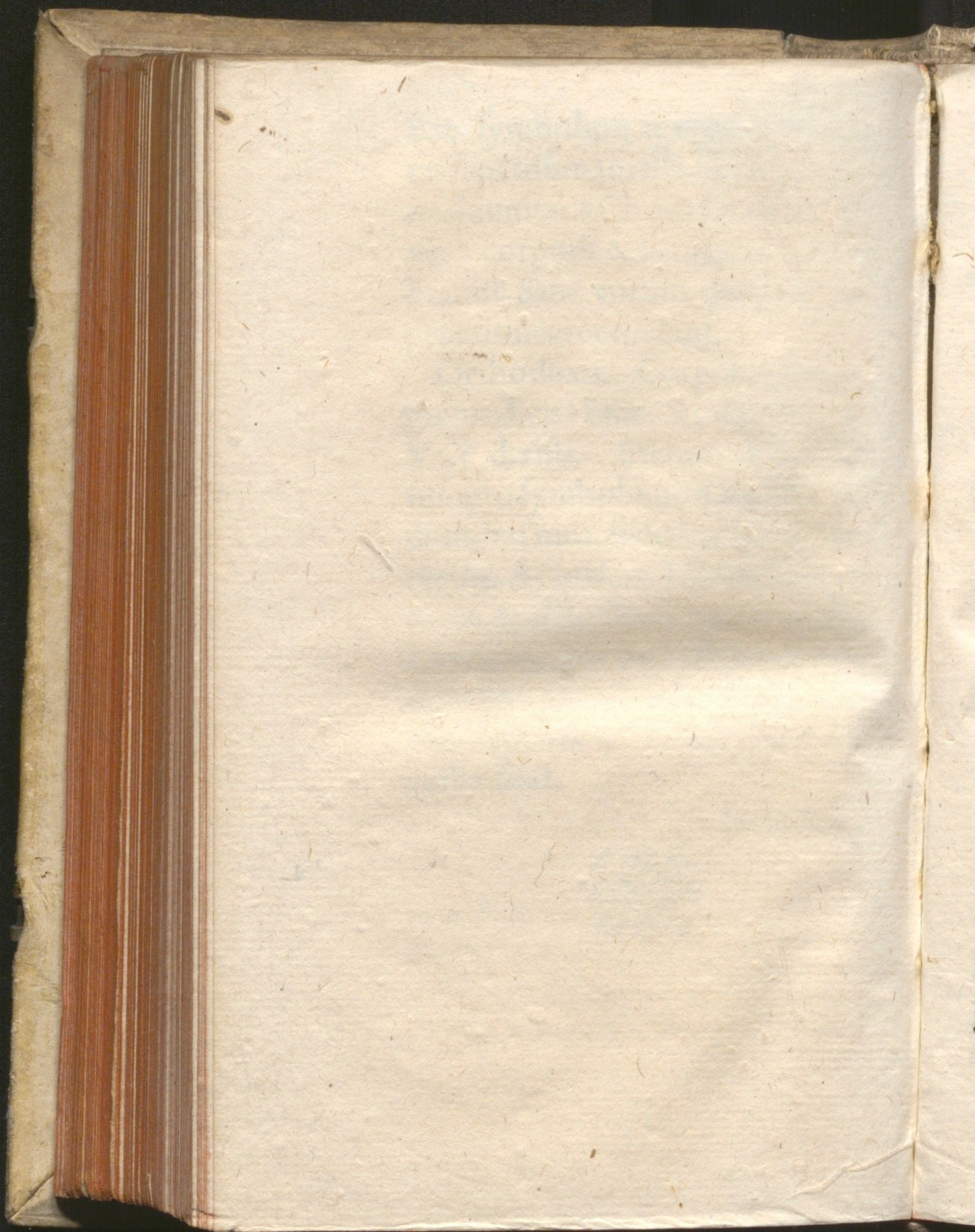
DE SA-

I
DE SACROSANCTO
EVCHARISTIÆ SACRA-
mento verè Catholica
& Analytica as-
sertio.

*Aduersus Francisci Costeri monachi Iesuitæ fu-
mos, quibus simplicium oculos perstrin-
gere conatur.*

Andrea Callia Gratianopolitano Eccle-
siaste authore.

OLIT vbique Costerus mona-
chus Iesuita (vt reliqui eiusdem
sodalitatis) statum controuer-
siarum malitiosè peruertere,
quod & contra τὸ πρὸν παρδείατ,
hoc est rectè differendi leges, facit, & contra
sinceritatem quam in his de religione dispu-
tationibus asserre debemus: in quibus omnia
religiosè tractanda, ita vt nihil callidè, nihil
per contentionem dicatur, solàque veritas
sanctis studiis inuestigetur. Sed Iesuitæ con-
tentionis potius quàm veritatis amantes, ni-
hil aliud quærunt quàm vt aliquid in aduer-
A. j.

farios dixisse videantur, & eius causæ quam melius amant quàm intelligunt, defensores habeantur: vnde fit vt controuersia status (το κρινόμενον vocant Græci) iaceat & negligatur, veritasque, altercando de rebus non necessariis & nihil ad rem facientibus, amittatur.

Enchirid.
cap. 8.

Sic Costerus, in suo Enchiridio, quando de Eucharistia tractare aggreditur, nostramque de ea sententiam oppugnare vult. cap. 8. primum statum controuersia ait esse: Num verum & integrum Christi corpus & sanguis in Eucharistiæ sacramento contineatur: quod multis argumentis non necessariis probare conatur. Dico non necessariis: nemo enim nostrum vnquam negauit nos verè participes fieri corporis & sanguinis Christi in sacramento Cænæ: corporis inquam illius quod è beatissimæ Virginis substantia assumpsit, & πλὴν diuinitati coniunxit in vnitatem personæ, quod pro peccatis nostris cruci affixit, & sanguinis pro nobis fusi. Non igitur de eo quæstio est, vtrum verè Christus nobis exhibeatur in sacramento Eucharistiæ, nos enim id constanter affirmamus: quare Costeri argumenta nos non attingunt. Immo videat Costerus, si in eo sese à calumniæ crimine vindicare poterit, quasi nos sacramentum vacuum à carne & sanguine Christi doceremus: quod absit. Hoc enim verbum nec mentiri nec illudere nobis potest. Accipite, edite, bibite, hoc est corpus meum quod pro vobis traditur: hic est sanguis meus qui in remissionem peccatorum effunditur. Quñ igitur accipere

accipere iubet, nostrum esse testatur, cum edere, significat vnā substantiam nobiscum fieri: quod de corpore dicit, pro nobis traditum, de sanguine, pro nobis effusum, docet vtrumque non tam suum quā nostrum esse: nostra enim causa vtrūque assumpsit & obtulit. His igitur verbis freti, credimus cōfitemurque, nos in Cœna verè edere Christi corpus, eiusque sanguinem bibere, eūque in sacrosancto Cœnæ sacramento verè præsentem esse.

Verus igitur huius controuersiae status hic est: Num Christi corpus, quod in Cœna præsens esse fatemur, pani affixum sit, locali præsencia præsens, manibus atrectandum, dentibus atterendum, & ore deglutiendum (vt palinodia quam Nicolaus Papa Berengario indixit, vt eius esset pœnitentiae testis, continet) quæ verbis ita prodigiosis dictata fuit vt glossæ author exclamet, periculum esse, ni caueāt sibi prudēter lectores, ne inde peiorem hauriant heresin, quā fuerit illa Berengarij. Nos certè talem præsentiā omnino detestamur. Costerus vero & socij eam tuentur.

Costeri tractatio de Eucharistia bipartita est. Prima enim κατὰ τοὺς τοκῆς suam de locali præsencia corporis Christi in Eucharistia sententiā astruere conatur. Secunda ἀνὰ τοὺς τοκῆς aduersariorum (vt vocat) obiectiones destruere tentat.

Videamus nunc quibus argumentis, & Primum Costeri 1
quā solidis suam sententiā confirmet. Argumen-
Primum Costeri argumentum hoc est. tum.

A. ij.

Quod Christus dixit verissimum est.

Christus in vltima Cœna dixit, Accipite & manducate, hoc est corpus meum, Accipite & bibite, hic est sanguis meus.

Ergo Christi corpus verum & integrum, & Christi verus sanguis continentur & nobis exhibentur in Cœna.

Responsio. Respondeo. Verba Domini & seruatoris nostri agnoscimus: ea verissima esse fatemur: Ex quibus hanc certissimam dicimus consequutionē & *παληγορίαν*, Christus Dominus neminē fallere potest. Atqui in Cœna se nobis corpus suum daturum promisit, symbolisque externis confirmavit. Ergo id verē præstat quod promisit, suum, scilicet, corpus exhibet.

Quorsum enim corporis sui symbolum tibi Dominus in manū porrigat, nisi vt de vera eius participatione certiores reddat? Quod si verū est (vt certē est) nobis exhiberi signum visibile, ad obsignandam rei inuisibilis donationem (vt fit in omnibus sacramentis) accepto corporis symbolo à Christo instituto, nō min⁹ corpus etiam suum nobis dari certō confidimus.

**Παραλογισμοὶ
Costeri.**

Sed cū ita argumentatur Costerus: Corpus Christi verum & integrum continetur in Cœna, idque propter manifesta Christi verba, quæ in vltima Cœna dixit: Ergo *σωματικῇ παρουσίᾳ καὶ φυσικῇ*, id est corporali & naturali præsencia continetur, admittit *παράλογισμὸν* eūmq; puerilem: quem A dicto simpliciter Ad dictum secundum quid, vocant Logici: quare

quare nos consecutionem pernegamus: Ex his verbis enim nunquam euincet talem corporis Christi præsentiam.

Instat Costerus *ἐν τῷ ῥήματι* vrget: verba sunt *ἐν τῷ ῥήματι* ita clara, ait, vt neque Metonymiæ, neque *Costeri.* Metaphoræ, neque vlli alteri figuræ locum relinquant.

Respondeo: Clara quidem sunt verba, im- *Responſio.* mo clarissima: nam quid magis propriè aut clariùs dici potuit aut fieri, quàm vt Christus in Sacramentis instituendis vteretur sacramentalibus locutionibus, & phrasibus propriis, & in eo argumèto notissimis, receptissimis & omnino necessariis? Quis enim est qui nesciât sacramentales locutiones sacramentaliter intelligendas? vt si quis interpretetur hanc loquendi formam: Hoc (id est hic *Exod. 12. 12* Agnus) est Pascha Iehouæ, id est symbolum transitus Iehouæ. Et hoc est fœdus meum (lo- *Gen. 17. 10.* quens de Circūcissione) id est symbolum fœderis mei. Et petra erat Christus, id est petra erat symbolum Christi: quis dicet eum aliquid addidisse aut detraxisse verbis? Sic, si cum Paulo, quis hæc Christi verba, Hoc est corpus meum, ita interpretetur, hic panis quē frangimus est *κοινωνία*, id est communicatio cor- *1. Cor. 10. 16.* poris mei, is certè verum ac simplicem horum verborum sensum afferet. Sed, ait Costerus, nullus in his verbis Metonymiæ, aut Metaphoræ, aut alteri figuræ locus. Cùm igitur hæc verba ita interpretaris, Costere, hoc, id est hic panis, est, corpus meum, id est mutatur in substantiam corporis mei, vt *μετεσθαι*, id
A. iij.

est Transsubstantiationem (nouæ rei nouum vocabulum) stabilias, iudicâsne simplicem esse locutione, aut figuratam? Si simplicem, cur verba mutas? & verbum Est per verbum Mutatur exponis, absque vlllo exemplo? nusquam enim ita interpretatum inuenies, neque in scripturis Sacris, neque apud piâ & doctam vetustatem. Si figuratam, tibi ipse contradicis.

Si, ait Costerus, Christus dixisset, hic est panis triticeus, aut hoc est vinû Rhenanum, quod vobis sumendum porrigo, nihil fuisset obscuritatis: ita nemo dubitare debet quin verum corpus & sanguinem suum dederit, cum id dicat.

Tale est Costeri Argumentum.

Pro syllo-
gismus
Primus
Costeri.

Quæcunque Christus dixit, simpliciter & vt verba sonant accipienda sunt.

Atqui Christus dixit de pane, hoc est corpus meum quod pro vobis traditur.

Ergo nemo debet dubitare quin sit corpus ipsius.

Responsio.

Respondeo. Nemo nostrum vnquam dubitauit quin verum Christi corpus detur in Cœna. Sed tuum erat ostendere, illud dari carnaliter, manibus attrectandum, & ore corporeo deglutiendum, quod nunquam euinces.

Sed vt tuæ argumentationi satisfaciam: dico tui syllogismi propositionem falsam esse: Nam si verû est, omnia Christi verba simpliciter, & vt verba præ se ferunt, accipienda: dicendum erit Christum esse panem, quia ipse dixit, Ego sum panis viuus. Esse vitem, quia ipse

Ioâ. 6. 48.

ipse dixit, Ego sum vitis: dicendum erit Christianos sibi debere oculos eruere, manus & pedes abscindere, quia Christus dixit. Si oculus tuus dexter te offendat, erue eum, si manus aut pes dexter te offendat, abscinde eum. Valeant (si verum sit Costeri dictum) omnes antiqui & neoterici scripturæ interpretes, qui multa Christi dicta non exposuerunt ut verba sonant. Immodò valeat Costeri Axioma, & tanquam falsum explodatur.

Ioan. 15. 5.

Mat. 5. 29.

Addit Costerus ad Confirmationem præcedentis argumenti.

Hæc oratio: Hoc est corpus meum, est similis huic Dei Patris, Hic est filius meus dilectus.

Confirmatio præcedentis argumenti Costeri per prosyllogismum.

Atqui impium esset figuram aliquam constituere in hac Dei Patris oratione.

Ergo impium etiam est aliquam ponere figuram in hac: hoc est corpus meum.

Nego has duas orationes similes esse: hic est filius meus dilectus: &, hoc est corpus meum. Prima enim simplex est, & ut verba sonant immediatè accipienda: secunda verò est locutio sacramentalis, in qua nomen rei signatæ signo tribuitur.

Responsio.

Similes sunt, ut affirmat Costerus, hæ orationes à Christo prolata, Ioannes erat candela ardens & lucens ad tempus. Item, Ego sum lux mundi: Ego sum pastor bonus, Ego sum ostium: cum hac Dei Patris, hic est filius meus dilectus: Ergo ut impium esset in hac ultima figuram ponere, ita etiam in reliquis.

Ioan. 5. 35.

Ioan. 9. 5.

Ioan. 10. 9.

& 14.

Quis hoc dicet nisi Costerus?

A. iiij.

Videant Lectores quàm sincerè agam cum Costero. Ipse enim me docuit, in secunda parte suæ præfationis, particula tertia, rationē agendi cum hæreticis, eos scilicet ad formam argumentandi adstringendos, ut quæ omisiss superfluis, nudam ratiocinationem proponant, forèque promittit, ut non parum laboretur ab aduersariis, qui vel dialecticæ ignari in argumentando grauiter hallucinentur, vel sophistarum more, ratiocinationes suas oratoriis pigmentis, quasi fucò quodam colorando, falla pro veris, dubiâque pro certis, indoctis auditoribus venditant. Cum igitur Costeri argumenta ad rectam argumentandi formam exigo, pigmentâque oratoria detraho, inuenio eum malum Theologum, ineptum dialecticum, & insignem sophistam esse, ut in superioribus ipsius argumentis manifestum feci, & in reliquis faciam, *οὐκ ἔστι θεός*.

Venio nunc ad tertium Costeri argumentum, quod tale est.

Pro syllogismo.
3.
Costeri.

Si hæc oratio, hoc est corpus meum, figurata esset loquutio, id antecedentia aut consequentia declararent, ut in parabolis & similitudinibus fieri consuevit.

Atqui nulla verba antecedentia aut consequentia declarant hanc loquutionem esse figuratam.

Ergo non est figurata.

Responsio.

Respondeo: Immo Costere tota actio, & omnes actionis circumstantiæ, figuratam esse loquendi formam ostendunt, non quidem ita figuratam ut sunt parabolæ & similitudines,

nes, sed vt sunt sacramentales loquutiones, in quibus, ob promissionum veritatem & certitudinem, nomen rei signatæ ipsi signo tribuitur. Non negabis Costere (credo) hic à Christo sacramentum institui: Omne autem sacramentum, ex Irenæi dicto, cui tota pia veritas assentitur, re terrena & spirituali constat: Est enim sacramentum, ait Augustinus, rei sacræ signum, seu inuisibilis gratiæ visibile signum. Signa igitur, seu elementa, cum re sacramenti minimè confundenda: Ergo corpus ipsum Christi, quæ est res significata, seu res sacramenti, cōcedimus esse corpus ipsum essentiale seu substantiale Christi, non figuratum, non typicum aut symbolicum, sed illud ipsum quod ex Maria Virgine natum est, & pro salute nostra crucifixum: panem autem & vinum (quæ sunt signa ipsa huius sacramenti, & quæ suo sacramentalique modo, vt ait Augustinus, corpus & sanguis Christi dicuntur) nomen corporis & sanguinis sortita esse sacramentaliter, seu typicè.

Signa igitur non veritate vacua, sed à veritate distinguenda sunt, quare verbum, Est, hoc in loco vsurpatum, neque essentialem signorum demutationem denotat, neque signum re signata corporalem realè que copulationem cōcludit: vnde, etsi ex Scholasticis vnus, præclare tamen Durādus ait, Esse, in sacramento, non est habere nouum Vbi. Et Leo primus, ait: In illa mystica distributione spiritualis alimonix, hoc impartitur, hoc sumitur, vt accipientes virtutem cœlestis cibi, in

Iren. li. 4.
Iustin. Apolog. 2.
Aug. in Epist. 23. ad Bonifacium.
De cōsec. dist. 2. can.
Hoc est.

Signa et res sacramenti non sunt confundenda

In eadem Epist. 23. ad Bonifacium. Theodoretus. dial. 1. Ambros. lib. 4. de sacramentis.

Est

Esse non est habere nouum Vbi

In 4. sent. Dist. 11. Leo prim. Epist. 24.

*In re sacra,
mentis figura
nulla.*

*Nomen rei signa-
tur figuratè signa-
tur in his.*

Tit. 3.

*Baptismus in la-
vacro regenera-
tionis.*

carnem ipsius, qui caro nostra factus est, trāscamus. Ergo in re sacramenti, nulla certè est figura, sed qui panem Cœnæ dominicæ interpretatur esse corpus Christi sacramentaliter & figuratè, id est panem esse σφαρίδα & νοτίαν corporis Christi, denique symbolum illius cœlestis cibi, is certè nullam figuram à sacramenti natura alienam comminiscitur: Sed qui sacramenti signum in rem seu veritatem sacramenti conuertit, & qui realem corporalemque copulationem signi cum resignata sustinet, is certè manifestè verbo Dei & sacramentorum naturæ repugnat. Nos ergo nullam sacramento figuram assuimus, sed signum sacramenti ab ipsa veritate distingui-
mus, asserimusque nomen rei signatæ, tribui signo, non propriè, sed figuratè seu typicè: Ut cum Baptisma dicitur lauacrum regenerationis, quis est qui vim regenerandi ipsi aquæ tribuat? nisi tantum figuratè, hoc est quatenus est signum nostræ regenerationis, quam à Christi sanguine habemus. Cum igitur constet, hoc in loco sacramentum à Christo institui, nemo negare debet quin sacramentalibus loquutionibus, hoc est figuratis, usus sit, tanquam propriis & vñtatis.

Multa possem asserre ad probandum figuratam esse huius institutionis loquutionem, sed quid opus multis, cum ipsemet Costerus, vi veritatis victus, figuram agnoscat: Ait enim expressis verbis (exponens hæc verba: hic est calix nouum testamentum in sanguine meo) id est, potus ille qui erat in calice. Fatetur ergo hoc

go hoc in loco continens poni pro cōtento. Destruit igitur quod astruere volebat, & synecdochen hic inesse confitetur. Respondebit fortasse, se hoc fateri in secunda parte institutionis, nimirum de calice, non autem in prima: volebat tamen probare in tota hac institutione, neque Metonymiæ, neque Metaphoræ, neque alteri figuræ locum relinqui. Si ergo, Costere, in secunda parte institutionis figuram admittis, quare in prima à figura ita abhorres? quasi verò secunda institutionis pars, non ad institutionem referri debeat, vt prima, & eadem cautio non adhibenda sit in secunda parte, quæ in prima?

Sed vt confirmet per calicem intelligendum esse potum calice contentum, hoc est figuratam esse loquutionem, dicit meritò obseruandum esse Lucæ textum, in quo participium græcum futuri temporis *ἐκχυνόμενον*, id est effundendum, ponitur pro eo quod Latine dicimus qui effundetur: vult ergò ex vi participij futuri temporis inferre, sanguinem illum postridie pro nobis effusum in cruce, calice bibendum datum: Ergò cum nondum esset effusus sanguis, certè non erat in calice, neque carnaliter & naturaliter, vt ita loqui liceat, Apostolis potui datus: Est tamen hoc certissimum, illud idem corpus, quod in vltima Cœna Apostolis datū est, & illū ipsum sanguinē illis exhibitū, fidelibus in Cœnæ administratione exhiberi. Cū igitur fateatur Costerus, sanguinem illum quem Apostolis potandum exhibebat, nondum fūsum quum

Cœnam institueret Christus, sed postridie effundendum, sequitur nō illum sanguinem naturaliter & corporaliter exhibitum.

In Epist.
ad Irenœū.

Idem in
Psal. 98.

Lib. 3. de
Doctrina
Christia-
na.

4. Argum.
Costeri.

Responſio.

Hinc illud Augustini, Non hoc corpus quod videtis manducaturi estis, & bibituri sanguinem illum, quem effusuri sunt qui me crucifigent, ipsum quidem & non ipsum, ipsum inuisibiliter, & non ipsum visibiliter: Et alibi, Sacramentum aliquod vobis commendavi, spiritualiter intellectum viuificabit vos. Idem, Nisi mādūcaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, facinus vel flagitiū videtur iubere, figura est ergō, præcipiens passioni domini esse communicandum, & suauiter atque vtiliter recondendum in memoria, quōd pro nobis caro eius crucifixa & vulnerata sit. Apparet igitur & ex loci circumstantia, & ex Costeri confessione, & ex Patrum dictis figuratam esse loquutionem.

Quartum Costeri argumentum hoc est.

Omnis expositio verborum Christi, quæ neque Dei omnipotentia, neque charitati aduersatur, vera & retinenda est.

Atqui expositio verborum Christi de eius presentia locali, corporali & naturali in Cœna, neque Dei omnipotentia, neque eius Charitati aduersatur, Ergo ea vera & retinenda est.

Respondeo: Tota Costeri argumentatio falsa est: conclusio igitur etiam falsa. Propositio enim talis est: Omnis expositio verborum Christi, quæ neque Dei omnipotentia, neque

neque eius charitati aduersatur, vera & admittenda est. Satin sanus es Costere? Vbiquitarianorum dogma, quod tantopere detestaris (& iure quidem) expositio est verborum Christi, hoc est corpus meum: Et neque Dei omnipotentia, neque eius Charitati repugnat, immò omnipotentiam Dei, & eius charitatem prætexit: aiunt enim Vbiquitarij, corpus Christi esse vbiq̃ue, quia apud Deum non est impossibile omne verbum, & quia eius charitati conuenit, qui dilexit nos & semetipsum pro nobis dedit: Ergo per te Vbiquitarianorum expositio vera & retinenda erit? non credo te hoc admissurum. Falsa igitur est tua propositio.

Sed quæro abs te, quare non admittis expositionem Vbiquitarianorum, cum neque Dei omnipotentia, neq; eius charitati aduersetur?

Respondebis fortasse, cum tuo Belarmino, quia veritatem humanæ Christi naturæ, articulos nostræ fidei, de vera Christi resurrectione, supra cælos ascensione, & ad dexteram patris sessione euertit: & quia videtur cum Eutychete, naturam humanam cum diuina confundere, cum id proprium sit diuinæ naturæ, vbiq̃ue, & infinitum esse. benè quidem, sed quæro iterum, quam differētiam assignas inter esse vbiq̃ue, & esse simul & semel in multis locis, esse incircumscriptum? certè vt verum corpus non est infinitum, ita non est simul & semel in pluribus locis, non est incircumscriptum, & non minùs repugnat Christi humanitati esse in multis locis, quàm

*Vbiq̃ue carnis
Christi cum non
a se separanda*

Aug. in
Ioā. tract.
50.

esse infinitum. Quemadmodum enim vera est hæc propositio: Quicquid est infinitum est Deus: Ita etiam vera est hæc: Quicquid est incircumscriptum est Deus: Et quicquid est simul & semel in multis locis, est Deus. Satis notæ sunt hæc propositiones & sua luce lucent: adferam tamē expressum Augustini dictum: Pauperes, inquit, semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis: Accipiant & hoc boni, & non sint solliciti, loquebatur enim de præsentia corporis sui: Nam secundum maiestatem suam, secundum providentiam: secundum ineffabilem & inuisibilem gratiam, impletur quod ab eo dictum est: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi: Secundum carnem verò, quam verbum assumpsit, secundum id quod de Virgine natus est, secundum id quod à Iudæis prehensus est, quòd ligno confixus, quòd de cruce depositus, quòd linteis inuolutus, quòd in sepulchro conditus, quòd in resurrectione manifestatus, non semper habebitis vobiscum: Quare? quoniam conuersatus est, secundum corporis præsentiam, quadraginta diebus cum discipulis suis, & eis deducentibus, videndo non sequendo, ascendit in cælum, & non est hic: ibi est enim, sedet ad dexteram Patris, &c. Christum igitur secundum præsentiam maiestatis, semper habemus nobiscum, secundum carnem verò, non semper habemus. Præsentia igitur carnalis, crassa & localis, corporis Christi in Cæna (siue dicas lo-

co

co panis, aut in pane, sub pane, aut cum pane) hæc absurda, & cum veritate corporis Christi *αὐτὸ ὅπου ἔστι* fecum trahit, vt necessario Christi corpus vel sit vbique (vt asserunt Vbiquitarij) aut simul & semel sit in multis locis, quod idem valet: aut Christum habere multa corpora, quod est ab omni veritate alienum.

Cum igitur, Costere, Vbiquitariorum expositionem respuis, tuam etiam condemnas, cum eadem absurda ex vtraque consequantur.

Venio nunc ad Costeri Assumptionem, quam etiam falsam manifestè probabo. Assumpt.
Costeri.

Ait expositionem verborum Christi de eius præsentia locali, corporali, & naturali in Cœna, neque Dei omnipotentia, neque eius charitati aduersari.

Mitto quod dicere possem, nihil contrarium esse Dei veritati, quod non eius etiam potentia & charitati contrarium sit, cum quicquid in Deo est, sit ipse Deus: Ergò cum hæc Costeri expositio veritati Dei, de Christi vero corpore, aduersetur, eius etiam potentia & charitati contraria erit. Responsio.

Sed addo: Deus dicitur omnipotens, quia quæcunque vult facit, immò nihil sine eius voluntate fieri potest (Dicere enim dei est facere) quia nihil eius voluntati resistere potest. Ipse etiam solus nouit quomodo perficiat quod dixit. Si quis igitur agendi modum illi præscribere velit, quasi aliter agere non possit, certe is eius potentiam infirmat. Quare cum Costerus modum præsentia corporis Psal. 115. 3.
Psal. 33. 9.

Christi ad præsentiam carnalem & physicam restringit quasi Deus aliter agere non posset, dico tale dogma omnipotentia Dei aduersari.

g. Costeri
argum.

Quintum Costeri argumentum à similitudine sumptum, hoc est.

Leges omnes à prudentibus Legislatoribus latæ, simpliciter, propriè, perspicuè, non figuratè, non obscurè, non perplexè efferri debent.

Atqui Christus hoc sacramentum instituens, simul etiam præcepit legemque tulit, ut idem à sacerdotibus in Ecclesia conficeretur. Claris igitur verbis est usus, quæ sine tropo id valent quod sonant.

Responso.

Respondeo: Primum, dico argumentum à similitudine sumptum minime firmum esse, semper enim claudicat, & nequaquam valet ad stabiliendum dogma in Ecclesia: Nullum enim simile idem.

Secundò dico me iam superius respondisse huic argumento, cum dicerem Christum usum fuisse in instituendo sacramento, locutionibus sacramentalibus, hoc est phrasibus propriis, & in eo argumento notissimis. Quare nihil est obscuri in hac institutione, si omnia spiritualiter intelligantur, hoc est de spirituali manducatione, de cibo spirituali, & de vita spirituali, ut tota pia vetustas docet. Clara erant Christi verba ad Nicodemum de Regeneratione, sed quia Nicodemus crasse & carnaliter interpretabatur, illi non solum obscura, sed & absurda & impossibilia videban-

Ioan. 5. 4.

Locutionibus sacramentalibus propriis

videbantur: sic etiam hæc Christi verba, si secundum Christi mentem intelligantur, spiritus & vita sunt, si verò carnaliter nihil profunt, ut ipsemet Christus dicit Ioan. 6. 63.

Cum dicis Christum, cum institueret hoc sacramentum, simul etiam præcepisse & legem tulisse, ut idem à sacerdotibus in Ecclesia conficeretur.

Vellem ex te scire quid præceperit Christus sacerdotibus ut facerent? hoc scilicet quod ipse Christus coram discipulis fecerat: Quid fecerat autem? sacrificaueratne? nequaquam, sed acceperat panem, fregerat, discipulis suis dederat: & ne dubitarent in quem finem hunc panem illis distribuisset, addit, hoc est corpus meum, non est amplius panis communis, sed est *corpus* corporis mei pro vobis tradendi, hoc est quod Christus discipulis præcepit: Quid igitur clarius, quid magis propriè, quam illis intuentibus facere quod illis faciendum præcipiebat? & exponere in quem finem id fecisset, ut in eundem finem illi facerent, nimirum ut esset fidelibus *notitia* id est communicatio corporis Christi, & hoc faciendo, mortem Domini annuntiarent donec veniat.

Sextum Costeri argumentum est etiam à 6. Costeri
argum. Similitudine, & tale est.

Verba testamentorum nullum figuratum debent habere sermonem, sed esse clara & perspicua, ad omnes lites & difficultates ab hæredibus tollendas.

Atqui in vltima Cœna, prædictis verbis,
B. j.

testamentum nobis à Christo relictum est.

Ergo verba testamenti nostri saluatoris non de corporis similitudine, sed de vero corpore accipienda.

Respon.
sio.

Ioan. 6. 63.

Respondeo quod iam bis respondi, verba huius institutionis esse clara atq; perspicua, nihil inesse difficultatis, si secundum Christi mentem spiritualiter intelligantur.

Secundo dico, Costere, te teipsum ferire (vt est in prouerbio) cum concludis verba testamenti nostri Saluatoris, non de similitudine corporis, sed de ipso vero corpore accipienda: quis nostrum de hoc aliquando dubitauit? Credimus enim corpus ipsum essentiale seu substantiale Christi, non typicum neque symbolicum, sed ipsum illud quod ex beatissima Virgine natum est, nobis verè exhiberi in Cœna: sed illud nobis exhiberi essentialiter ac substantialiter seu physicè coniunctum cum pane, aut loco panis, aut panem & vinum cum ipso corpore vero & sanguine confundi, id pernegamus. Non igitur quaestio est vtrum verum illud Christi corpus exhibeatur in Cœna, id enim nos credimus, & constanter affirmamus: sed tuum erat probare panem in corpus Christi conuerti, & loco panis corpus Christi adesse corporaliter, quod ex verbis Christi nunquam euinces.

Volo in tua similitudine perstare: Si filio pater testamento reliquisset domum cum vineis & hortis: aut Rex quisquam (vt est in tuo sequenti argumento) alicui Reip. promiserit certam pecuniæ vim vel aliquod eximium

mium donum : certè indignum & ridiculum
esset, si domum, Vineas & hortos pictos, vel
pictam pecuniam & imaginem illius tantum
exhiberet.

Sed si pater aut Rex vt donatarium melius
persuaderet de certitudine donationis, illi li-
teras cum sigillis exhiberet, quis est ita amès
vt existimet illi tantum tabellas cum sigillis
exhibuisse? & tabellas cum sigillis esse loco
domus, vinear, horti, pecuniæ aut alterius do-
ni? Sed è contra, accipiendo literas cum sigil-
lis, dicitur accepisse donationē, hoc est rem
ipsam donatam. Ita, Costere, pater & Rex no-
ster Christus, semetipsum dedit pro nobis,
carnem suam manducandam, sanguinem
suum bibendum exhibuit, non carnem typi-
cam & figuratam, sed veram & substantialem,
non sanguinem pictum, sed verum in cruce
pro nobis fufum: sed vt nos de hac inæstima-
bili donatione certiores redderet, nobis pro-
missiones in sacro Euangelio exaratas, & sa-
cramentis tanquam sigillis consignatas de-
dit. Quis autem ita est excors, & de veritate
Dei dubius, qui existimet Dei promissiones
earumque obsignationes tantum dari? aut
promissiones & promissionum sigilla esse res
ipsas promissas? Quare concludo corpus
Christi verum, nobis promissum, verè & sub-
stantialiter nobis exhiberi in Cœna: sed nego
appayida corporis & sanguinis, hoc est pa-
nem & vinum, esse ipsummet corpus & ip-
summet sanguinem Christi.

Maximè delectatur Costerus similitudini-
7. Argum.
Costeri.

B. ij.

bus, septimum enim eius argumentum est etiam à Similitudine sumptum, hoc modo.

Si Rex eximium aliquod donum Reipub. promitteret, ridiculum & indignum esset si pictum donum, vel imaginem doni mitteret.

Atqui Christus tam seridè spopondit Ecclesiæ suæ daturum corpus & sanguinem suum.

Ergò ridiculum & indignum est dicere præter frustrum panis, quo corpus illud significatur, nihil reliquisse.

Respōsio. Respondeo duo: Primum iam tibi satisfactum est in responsione præcedentis argumenti: Si quis enim in sacramētis nihil aliud inesse quàm externum signum à veritate vacuū, dixerit, eū certè toto corde detestamur.

Secundò, tibi gratulor Costere, quod cum tota pia antiquitate, sanctissimum illū Christi sermonem qui cap. 6. Ioannis habetur, ad eam carnis Christi manducationem refert, quæ etiam in Cœna ipsa fit: Non enim alia Christi caro, aut alio modo eadem ipsa Christi caro substantialis, in Cœna à piis editur, quàm quo modo illic explicat Christus: sed in Cœna sigillum, confirmatiōque visibilis, nempe panis & vinum, à Christo addita sunt, quò de illo inuisibili incomprehensibilique beneficio certissimi fieremus: in illo autem sermone, ipse Christus carnalem manducationem condemnauit, tanquam à mente sua alienam, inquit, Quæ loquor vobis spiritus & vita sunt, hoc est (vt interpretatur Chrysostomus) typicè & spiritualiter intelligenda sunt,

*Ioan. 6. 63.
Hom. 46.
in Ioann.*

sunt, spiritualia sunt hæc verba, nihil carnale nullam naturalem consequentiam habentia.

Vehementer miror Costerum toties inculcare facilitatem, simplicitatem, proprietatem verborum huius sacrosanctæ institutionis, in qua neque metonymiæ, neque metaphoræ, neque alteri figuræ locum relinqui affirmat, idque multis argumentis probare tentavit, hucusque enim suis ratiocinationibus hoc probare voluit: & tamen ipse cum suis, tot ferè figuras, quot verba in hac institutione congerunt.

Nihil comminiscar, omnia candidè recitabo, vt ex eorum doctrina, necessario sequitur.

Prima figura hæc est: Hoc est corpus meū, id est secūdum Costerum, mutatur aut transsubstantiatur (aliquid monstri alit nouum hoc vocabulum) in corpus meum.

2 Hic calix, id est quod calice continetur: metonymiam ergo admittis.

3 Est nouum testamentum, id est sanguis noui testamenti, Enallagen constituis.

4 Hoc facite, id est sacrificate, fortasse est figura quam Græci dicunt *ἱεῦδος*.

5 In mei memoriam, id est in mei præsentiam: Dicis enim Christum integrum esse physicè & corporaliter præsentem.

6 Quotiescunque māducaueritis panem hunc, id est corpus Christi, vis enim non esse amplius panem, sed ipsummet Christi corpus: nisi forte hic aliam transsubstantiationem admittas: vt quemadmodum ex pane

B. iij.

factum est Christi corpus, ita nunc ex Christi corpore factus sit panis.

7 Et calicem hunc biberitis, id est quod calice continetur, Ecce alteram metonymiam.

8 Et in iisdem verbis, pro vino sanguinem esse in calice affirmas: nō enim amplius vinum esse vis.

9 Mortem Domini annuntiabitis, id est iterabitis: vis enim hoc esse sacrificium in-cruentum, & illud idem sacrificium in cruce semel peractum, in hac actione iterari.

Addam decimam figuram: vis enim primam partem huius pronuntiati, Quotiescunque manducaueritis panem hunc, ad omnes fideles pertinere: sed secundam, scilicet, & calicem biberitis, ad solos sacerdotes restringi, nescio quæ sit figura hæc, nisi forte illa quæ à Græcis *κολοβωσις* vel *ἐξάπατη* dicitur.

8. Costeri
argum.

Venio nunc ad octauum Costeri argumentum, quod tale est.

Psal. 78. 25.
Sapient. 16.
10.

Si solus panis esset in sacramento, præstantius multo esset manna, angelorum manibus paratum, de cælo descendens, & habens in se omnem saporis suauitatem, quàm panis hic noster, à solo pistore in furno coctus.

Atqui Christus Eucharistiæ sacramentum veteri manna præponit. Ergo aliquid maius habet hoc sacramentum quàm sit panis, nimirum Christi corpus.

Responsio.

Respondeo. Valeret Costeri argumentum quantum posset, in eos qui sacramentum à
veri-

veritate vacuum imaginantur. Nos verò, qui corpus verum & sanguinem Christi verè exhiberi in Cœna, credimus & confitemur, & non solum panem, non attingit.

Sed Costeri argumentum excutiamus, & videamus num suo se ipse gladio iugulet.

Reprehendit hoc in loco Christus Iudæos Ioan. 6. 31
qui cibum ventris potius quàm mentis quærebant, Moſemque Christo præferebant, quia sub Moſis ministerio eorum patres manna manducauerant, petunt igitur vt Christus idem faciat, vt carnaliter pascantur, vt Chrysostomus rectè interpretatus est: Excipit Christus, manna eorum patres à morte non liberaſſe, sed mortuos eſſe, cum manna tanquam cibum terrestrem & carnalem manducassent: cùm enim manna hoc encomio ornatur, vt dicatur panis cœlestis, aut panis angelorum, id fit quatenus erat Christi figura, vt Apostolus rectè interpretatur, cum dicit patres eandem escam spiritualem manducaſſe nobiscum: Ita ergo argumētatur Christus, manna, quod Moſes dedit patribus, non eos à morte liberauit, non enim erat panis ille viuificus, sed nunc panis ille verè viuificus vobis offertur: Respondent Iudæi, da nobis panem illum, panem autem carnalem semper imaginantur: quare cum Christus dicit se eſſe panem illum viuum, carnem suam manducandam, sanguinem suum bibendum, statim offenduntur, hæc enim omnia carnaliter interpretantur. Christus igitur talem manducationem, quam ipsi imaginabantur, reii-

B. iiij.

In Ioan.
Hom. 44.

i. Cor. 10. 3.
Ioan. 6. 32.

vers. 34.
35.

cit: & ita argumentatur, vita non ab aliquo
 cibo terrestri, sed cœlesti desumitur: Ego sum
 panis qui de cœlo descendi, ergo in me solo
 vitam inuenietis: Et cum hanc manducatio-
 nem carnaliter intelligerent & ob id offen-
 derentur, Christus ait Spiritum viuificare,
 carnem nihil quicquam prodesse, eius autem
 verba esse spiritum & vitam, hoc est secundū
 interpretationem Chrysostomi, hæc omnia
 mysticè & spiritualiter intelligenda: nam si
 carnaliter ea quis acciperet nihil sane lucra-
 retur: Quid igitur, caro non prodest quic-
 quam, non de ipsa carne dicit? Absit, sed de
 his qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur.
 Quid igitur est carnaliter intelligere: simpli-
 citer & vt res dicuntur, neque aliud quip-
 iam excogitare: Nō enim ita iudicanda sunt
 quæ videntur, sed mysteria omnia interiori-
 bus oculis consideranda, hoc est spirituali-
 ter: Hæc Chrysostomus.

Ita ergo contra Costerum, ex verbis Chri-
 sti quæ Costerus citauit, argumentor.

Cum Christus loqueretur de manduca-
 tione corporis sui, & de potu sui sanguinis,
 & id de manducatione carnali & naturali ab
 auditoribus interpretaretur, talem interpre-
 tationem condemnauit Christus.

Atqui Costerus & sui, manducationem
 corporis & potum sanguinis quæ sunt in
 Cœna, de carnali & naturali manducatione
 interpretantur.

Ergo explodenda est Costeri & suorum
 interpretatio, ex Christi sententia.

Ais

*Caro non prodest
 quicquam.*

Ais: per quod.

Ais Costere, Christum Eucharistiæ sacramentum, manne veteri præponere. Vnde hoc didicisti: præponit enim potius manducationem corporis sui māducationi veteris manne (vt ex ipso textu apparet) hoc est veritatem signo, de quo nunquam dubitauimus.

Secundò animaduertendum est manne veteris duplicem fuisse vsum: omnibus enim Israelitis erat cibus corporeus, nutriendo corpori destinatus, bonis & malis communis: fidelibus autem erat sacramentum corporis Christi, vt testatur Apostolus, cū dicit, eos eandem escam spiritualement nobiscum manducasse, & Costerus ipse fatetur.

Cum igitur Iudæi quos Christus alloquebatur, de corporali esca essent solliciti, eamque à Christo peterent, vt corporaliter nutrentur: non mirum est si Christus dicat, vitam ab eo expectandam & non ab alio, corpusque suum manducandum & sanguinem bibendum, sed non corporaliter, quod contra te facit.

Accedo ad nouum Costeri argumentum, 9. Costeri argum.
quod ita se habet.

Si solus figuræ eius reos fecit corporis & sanguinis Christi qui indignè sumpserunt, iudiciūque sibi manducarunt & biberant (vt Apostolus dicit de Christianis, sacram Cœnam indignè sumentibus, quorum multos ob id tam infirmari, tum mortuos esse affirmat:) certè idem diceretur de quondam Iudæis, quibus similis figura fuit in manna & agno Paschali, vt indicat Apostolus.

1. Cor. 10. 3.

manne v²
duplex.

Atqui neminem Iudæorum aut mortuum fuisse legimus, aut nouum peccatum commisisse, quia indignè, hoc est cum peccato mortali, de manna aut agno sumpsisset.

Ergo Iudæis quidem in figura tantum, nobis autè Christianis ipsummet corpus Christi, & ipsemet sanguis exhibentur.

Responso.

Respondeo: Syllogismus Costeri *Ἐποθετικὸς ὅτι* & conditionalis secundi modi, qui à destructione consequentis dicitur (liceat mihi cum tanto logico agenti aliquid ex *ἐπιπρότερον* sumere:) Et quoniã veritas hypothetici syllogismi ex veritate categoricarum propositionum, quibus constar, pendet: Dico eius syllogismum constare duabus categoricis omnino falsis, & ob id falsissimum esse. Prima propositio antecedens hypothetica est, Iudæos quondam in suis sacramentis & ceremoniis solas habuisse figuras, & non figurarum veritatem, quod ab omni veritate alienum est: Quin Apostolus (vt Costerum ex ipso loco ab eo citato falsi crimine conuincamus) non fœderis tantum gratia pares nobis facit Israelitas, sed etiam sacramentorum significatione: Sic enim ratiocinatur Apostolus: Si confiditis vos extra periculum esse, quia & Baptismus quo insigniti estis, & Cœna quam quotidie suscipitis, eximias habent promissiones, scitote nec Iudæos talibus symbolis caruisse: Baptizati sunt in transitu maris & nube: eandem escam spiritualem manducarunt, & eundem potum spiritualem biberunt: & vt tollatur omnis ambiguitas, Chri-

i. Cor. 10. 1.

Christum interpretatur. Sed dicet Costerus, <sup>Ergo
Solutio.</sup> quæ ergo differentia inter nouum & vetus testamentum? De eo non est nunc disserendi locus, modò constet patrum fœdus adeo substantia, & re ipsa, à nostro nihil differre, vt vnum prorsus atque idem sit. Primùm enim in spem immortalitatis cooptrati fuere, vt & nos: huiusque adoptionis fides tum oraculis, tum prophetiis, tum sacramentis & signis externis à Deo constitutis confirmata. Deinde illud fœdus, nullis eorum meritis, sed sola Dei cooptrantis misericordia suffultum fuit. Tertium, & habuisse ipsos & cognouisse mediatorem Christum, in eoque solo totam salutis spem posuisse certum est. Falsum igitur Costeri antecedens, Iudæos scilicet figuras tantum & mera habuisse signa & non veritatem ipsam.

Secunda categorica Costeri falsissima, consequens est hypothetica, nimirum, Neminem Iudæorū mortuum fuisse aut nouum commisisse peccatum, quia indignè de manna aut Agno sumpsisset, dicitque Costerus se hoc nunquam legisse. Miror, Costere, te nunquam legisse, quod vbique legitur in sacris scripturis: Tu ipse interpretaris indignè eos sumere qui sunt in peccato mortali: fateris etiam quondam Iudæos habuisse similes figuras in manna & Agno, quæ nos habemus in Eucharistiæ sacramento. Ego igitur hinc colligo eos indignè sumpsisse manna & Agnum, qui erant in peccato mortali, & ob id Deo exosos, & in deserto prostratos. Lege

*An Iudæi figuræ
mortui habuerint.*

Exod. 32. 4 igitur cap. 32. Exodi, cum Iudæi sibi vitulum aureum conſtarunt, nonne id erat gratiæ Dei contemptus, quæ illis in nube, in mari, & in manna obſignata erat? nonne erat peccatum mortale? cum igitur circiter tria millia proſtrati ſunt in deſerto, cum accenſa eſt ira Dei in eos, nonne erat illius contemptus ultio?

Num. 11.
ver. 1. 10.
& 20.

Num. 14.
Num. 21. 4.

Lege librum Numerorum, & ibi multa inuenies exempla eorum qui cum indignè (hoc eſt cum peccato mortali, vt tu interpretaris) de manna & Agno ſumpſiſſent, graui pœna mulctati fuere. Lege librum Iudicum: Cum hæc legeris non amplius dices te nunquam legiſſe. Sed quid opus multis exemplis? Apoſt. 1. Cor. 10. 5. ſtolus in loco à te citato Corinthios deterre- re volens pœnarum exemplis quibus olim Iudæi caſtigati fuerant, ob gratiæ Dei in nube in mari & in manna obſignatæ, cōtemptum, dicit expreſſis verbis, Deum ob id multos eorum reprobafſe, & in deſerto proſtraſſe.

Cum igitur manifeſtè appareat Coſteri propoſitiones, hypotheticam conſtituentes, falſas eſſe, falſum eſt etiam eius argumentum & falſa conſuſio.

Sed Coſteri ſyllogiſmum aduerſum eum ἀντιſέφω, hoc eſt per eundem ſyllogiſmum contrarium probo hoc modo.

ἀντιſέφω.

Si ſolius figuræ eſus reos fecit corporis & ſanguinis Chriſti qui indignè ſumpſerunt, iudiciūque ſibi manducarunt & biberunt (vt Apoſtolus dicit de Chriſtianis, quorum multos indigna communione infirmari, tum ex hac vita migrare ait) certè idem eueniſſet quondam

quondam Iudæis, quibus similis figura fuit in manna & Agno pasc hali, vt indicat idem Apostolus.

Atqui idem euenit quondam Iudæis, multi scilicet à Deo reprobati multi in deserto prostrati, vt affirmat eodem in loco Apostolus, ob indignam communionem cibi & potus spiritualis, & Baptismi quem habuerunt in nube & in mari.

Ergo illi etiam facti sunt rei corporis & sanguinis Christi, iudiciúmque sibi manducarunt & biberunt, vt Apostolus dicit de Christianis.

Non dicet autem Costerus eos manducasse corpus & bibisse sanguinem Christi carnaliter, cum nondum naturam humanam assumpsisset λόγος ille æternus: & tamen iudicium sibi manducarunt & biberunt, rei que facti sunt corporis & sanguinis Christi: Ergo non sequitur, rei facti sunt corporis & sanguinis Christi, ergo carnaliter & naturaliter manducauerunt.

Sed vt nullus elabendi locus Costero relinquatur, Apostolus non dicit: Quicumque manducauerit corpus Domini, aut biberit eius sanguinem, sed quicumque manducauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indignè: Et non dicit simpliciter panem & calicem, sed panem hunc & calicem Domini, id est panem & calicem à Domino consecratum, vt sint nobis tessera & σφραγίς corporis & sanguinis sui: Nusquam enim legimus Christum indignè recipiendo mortem

Instantia.

sibi accersere homines, sed potius indignè respuendo. Obiiciet fortasse Costerus, non debuisse Paulum facere corporis & sanguinis Christi reos, nisi eorum essent participes:

Solutio.

Respondeo non ideo damnari quod comederint corpus Domini, sed quòd mysterium prophanauerint, pignus sacræ cum Deo coniunctionis calcando, quod reuerenter suscipere debebant.

10. Coste-
ri argum.

Venio ad decimum Costeri argumentum, quod ita se habet.

Si in Eucharistiæ sacramento verum Christi corpus non continetur, indignè egit Christus cum Ecclesia sua, quam per vniuersum orbem totis 1500 annis in tali errore atque Idololatria, occasione suorum verborum reliquit, qualis in orbe terrarum nunquam fuit vel visus vel auditus.

Atqui non est verum ita indignè Christum egisse cum Ecclesia sua.

Ergo verum Christi corpus & sanguis continentur in Cæna.

Responsio.

Respondeo: Costeri syllogismus, qui etiam hypotheticus est, vt præcedens, totus ἀσυλλόγιστος ἐστὶ: & erroribus plenus.

Primus error est ἀμφοβολία verbi, CONTINETVR. Ipse enim interpretatur corpus Christi corporaliter, essentialiter & physice contineri: Nos verò confitemur quidem corpus Christi contineri in Cæna, sed non κατὰ φύσιν. Immo verum huius tam sacræ coniunctionis nostræ cum Christi carne modum & spiritualem & ὑπερφυσικὸν esse, ex Dei verbo, &

& totius piæ & orthodoxę antiquitatis testimonio demonstramus, quique corporali ipsius carnis præsentia, & cum signis assistentia nequaquam indigeat. Tollenda igitur erat homonymia.

Secundus error, est manifesta Petitio principij: (vt vocant) disputatur enim inter nos, Num Christi corpus corporaliter contineatur in Cœna nec ne: Costerus autem tãquam confessum assumit, corpus Christi naturaliter contineri, quod erat probandum: quare hoc non est argumentari sed tergiuersari.

Tertius error Costeri est, altera Petitio principij: Dissertitur enim inter nos num panis Eucharistiæ adorandus sit: Costerus verò assumit tanquam connexum, vt probet corpus Christi esse corporaliter præsens in Eucharistia: Si enim non adesset corporaliter præsens, ait Costerus, inaudita esset Idololatria.

Quartus error à blasphemia non alienus est, cum dicit Costerus, indignè Christum egisse cum Ecclesia, qui in tali errore eam reliquit: Immò, Costere, iusto suo iudicio Christus dedit efficaciam erroris iis qui noluerunt auscultare veritati.

2. Thess.
2. 11.

Quintus Costeri error est, cum dicit hanc idololatriam occasionem habuisse ex verbis Christi. Siccine sanus es Costere? Hæretici arripiunt suorum errorum ansam ex mala verborum Christi interpretatione, & nõ ex ipsis Christi verbis, si secundum mentem Christi accipiantur. Occasio igitur errorum est cor-

ruptio verborum Christi, & non ipsa Christi
verba. Arriani, qui tantorum malorum causa
fuerunt in Ecclesia, & qui Mahumetismo
prima iecerunt fundamenta, prætexebant
Ioan. 14. 28 Christi verba, Pater maior me est, ea clara ef-
se dicebant, dicendum ne Christum eis de-
disse occasionem erroris? Absit. Ita Costere
ex falsa interpretatione verborum Christi,
carnalem eius præsentiam in Cæna sustines,
*Ἀρτυλα-
πρεία.* & ex carnali illa præsentia orta est ἀρτυλα-
πρεία, repositio, circungestatio & oblatio, ex
vno absurdo mille absurda, cum semel erra-
tum est mille sequuntur incommoda. Pul-
cherrimè scribit Irenæus, eam esse sanam sa-
cræ Scripturæ interpretationem, quæ sit sine
periculo, sine blasphemia, & secundum scri-
pturas. Cum igitur tot incommoda ex hac
expositione verborum Christi oriuntur, at-
que adeò βλάσφημα multa, vt sunt quæ se-
*Lib. 4. cap.
63.* quuntur. Primum si verum est quod dicit
Costerus & religio Romana docet, nimirum
Christi corpus substantiale adesse loco pa-
nis, corporali essentialique præsentia necesse
est vt caro illa Christi de cælo descendat.
2. Vt aliquo corporalis copulæ genere cum
accidentibus panis societur, substantia panis
loco sit. 3. vt in totidem locis & regionibus
in quibus Eucharistia distribuitur eodem
tempore Christi corpus extendatur. 4. vt in-
finitum sit corpus illud Christi, quod tamen
etiam post glorificationem, mansit non tan-
tum corpus, sed etiam verè humanum cor-
pus. 5. vt statuatur corpus aliquod sine loco,
quod

quod naturæ corporis omnino aduersatur: Tolle enim locum corporibus (inquit Augustinus) & nusquam erunt, & quia nusquam erunt, non erunt. 6. vt idem verum corpus, & incircumscriptum, hoc est non corpus, dicatur. 7. Vt sacratissimum illud Domini nostri corpus misere in frustra lanietur, ab iis qui tamen sacram Cœnam Domini participant. 8. vt sacrum & essenziale illud Christi corpus, ore corporali & dentibus edatur & comminuetur, quod tamen sola cordis fide percipi potest. 9. vt tam à malis quàm à bonis recipiatur, & ita sanctum detur canibus.

Ad Dardanum.

Existimásne Costere hæc omnia absurda ex Christi verbis nasci? certè non ex Christi verbis, sed ex vestra falsa interpretatione. Quare ad Christi mentē recurrendum. Ipse Ioan. 6. met nos docuit sua verba spiritum esse & vitam, hoc est de manducatione spiritali intelligenda, non de carnali: & ita cessabunt hæc omnia absurda, & remanebit fidelium consolatio in Cœnæ participatione.

Cùm autem dicit Costerus, hanc Idololatriam, vel potius ἀποβλατρίαν, quam intolerabilem esse affirmat, & multis verbis amplificat, per vniuersum orbem totos 1500 annos durasse, certè fallitur in hoc, aut alios fallere vult, nouum enim est commentum, & toti piæ & orthodoxæ antiquitati inauditum, vt ostendemus in responsione sequentis argumenti.

Interea Costeri syllogismum in ipsum retorquemus hoc modo.

C. j.

Si verum Christi corpus non corporaliter continetur in Cœna, certè adoratio illa panis inaudita est Idololatria, & peior quàm eorū qui statuam auream, aut argenteam, aut alterius materiæ imaginem adorant, vel pannum rubrum in hastam eleuatum, vel viuā animalia, &c. vt fateretur Costerus.

Atqui verum & essentiale corpus Christi non corporaliter continetur in Eucharistiæ sacramento, vt ipsemet Christus exponit, & tota pia & docta Antiquitas credidit & docuit.

Ergo adoratio illa panis, repositio, circumgestatio cum magna pompa, & oblatio, sunt Idololatria intolerabilis, qualis nunquam visa aut audita fuit.

Videant igitur Christiani quomodo sese gerere dèbeant, nec existiment de rebus nihili hodie inter nos disceptari, sed de Idololatria omnino intolerabili & inaudita, vt ipsemet Costerus fateretur.

11. Coste-
ri argum.

Accedo ad Costeri vndecimum argumentum, quod tale est.

Si in hac doctrina aliquid esset dubij, certè primis octingentis annis post Christum natum, aliquis de hac dubitasset.

Atqui totis octingentis annis post Christum natum tãta fuit omnium veterum consensus in hac veritate, vt non solū nemo de hac re dubitauerit, sed etiam plerosque fidei articulos alios, ex hoc sacramento multi tum declarauerint, tum confirmauerint.

Ergo in hac doctrina tunc nihil erat dubij,
ne-

neque nunc esse debet.

Respondeo: Magnus quidem fuit omnium *Responſio.*
veterum consensus, in doctrina de Eucharistia sacramento. Docuerunt enim hoc sacramentū constare re terrena, & spiritali: Rem terrenam esse panem & vinum: Rem spiritalē verò, ipsum Domini nostri Iesu Christi corpus substantiale, ex Maria Virgine natum, pro nobis passum, sepultum, & quod tertia die resurrexit ex mortuis, ex cuius latere transfixo fluxit sanguis & aqua. Docuerunt etiam signa ipsa adesse quidem corporali & visibili præsentiā, res autem signatas spiritali & incomprehensibili modo. Item signa seu symbola huius sacramenti ab impiis, infidelibus, hypocritis, malis, indignis & contemptoribus sumi: rem verò Sacramenti & ipsam veritatem à solis piis & verè fidelibus capi: Item signa ipsa ore corporeo, veritatem verò sola fide, quæ est vnica manus, & os & stomachus, quo capi, manducari & in nos transire, atque nobiscum coniungi potest verum illud & essentialē Christi corpus. Possem infinita loca ex orthodoxis patribus afferre ad horum probationem, sed legantur illorum scripta & omnia vera esse patebit: De manducatione autem corporali, aut de præsentiā essentiali corporis Christi cum signis, aut signorum loco, ne verbum quidem. Audi vnum, quamvis è Cardinalibus, pietatē & nomine aliorum loquentem: Illud falsissimum est, ait, corpus Christi corporaliter sumi: Theologi enim affirmant in Eucha-

Caietanus
Tom. 2.
Tract. 2.
cap. 3.

C. ij.

ristia corpus Christi sumi spiritualiter & credendo: Hæc ille.

Alisq; qor.

Costeri argumētum in eum ita retorqueo. Si huic doctrinæ de præsentia carnali aliquis esset locus, aut ex scripturis probari posset, certè primis oðtingentis annis post Christum natum aliquis ex piis & doctis patribus aliquid de ea docuisset aut locutus fuisset.

Atqui nemo ex patribus illius sæculi hanc præsentiam aut manducationem corporalem & carnalem agnouit aut docuit, vt apparet ex eorum scriptis, sed magna fuit inter eos consensus de manducatione spirituali.

Ergo huic doctrinæ de præsentia carnali nullus erat tunc locus, nec nunc esse debet.

*Instantia
Costeri.*

Instat Costerus, dicitque multos ex patribus plerosque aliòs fidei articulos ex hoc sacramento probasse, vt resurrectionem mortuorum Irenæus & Cyrillus Alexandrinus. Item docent Saluatorem nostrum Christum non spiritualem sed veram carnē assumpsisse, verumque esse Filium Dei incarnatum, quòd in Eucharistia non alterius hominis, sed Filij Dei veram carnem manducemus. Agnoscunt in nobis veram cum Christi naturali corpore vnionem, quod re ipsa suscipimus.

Responsio.

Hæc omnia verissima agnoscimus, iis assentimur, ita docemus, Costere, sed cum infers eos mortuorum resurrectionem probare ex carnali manducatione Christi, hoc est quæ sit ore corporeo, & ex mixtione aut infusione partis alicuius corporis Christi cum nostro corpore, id pernegamus. Fatemur item nos

vero

vero illo corpore, ex Mariæ Virginis substantia, virtute Spiritus sancti, in Virginis utero concepto, ex ea nato, pro nobis passio, & sine tropo, sine figura, verè nutriri in Cœna, illud idem corpus verè manducare, sanguinem illum pro nobis effusum, verum, nō figuratum bibere. Sed cū existimas nutritionē illam, manducationem, potionem, & in summa coniunctionem & coniunctionis modum, esse carnalem & corporalem, & quæ ore corporeo & instrumentis corporeis fiant, & ita imponis lectoribus, ut existiment piam & doctam antiquitatem ita sensisse, ita docuisse, certè Costere maximum erras errorem, & piis patribus maximam iniuriam infamiam.

Habemus quidem in signis à Christo institutis, certissimū pignus nostræ cum Christo coniunctionis, certi sumus eius vitam nobis communicari, quæ non est separata ab eius vero corpore: verum igitur illius corpus participemus necesse est, carnem illius edamus, sanguinem bibamus, si vitam habere velimus: signa igitur externa, non ab aliquo homine instituta, sed ab ipso Christo Salvatore nostro, sunt obsignationes & certissima pignora, quæ fallere nos non possunt, quæ de vita æterna nos certiores reddunt, cum quibus verum illud corpus nobis exhibetur, sed signa quæ corporea sunt, ore corporeo & visibili accipimus, veritas autem ipsa, hoc est ipsum corpus, & ipse verus sanguis Christi, non ore corporeo sed spiritali sumuntur. Quis verò sit iste modus, si quis quærat, non

C. iij.

pudebit fateri sublimius esse arcanum quàm ingenio humano vel comprehendi, vel enarrari verbis queat, experiri que magis fideles quàm intelligere, verum tamen, cum verbo Dei nitatur.

12. Argum.
Costeri.

Duodecimum Costeri argumentum parum aut nihil à præcedenti differt, quare novam responsionem non requirit.

Solum hoc dicam, Bertramum, quem obscurum hominem facit Costerus, nunquam docuisse verum corpus Christi non sumi à fidelibus in Cœna, ut apparet ex eius libello, quem Carolo Magno dicavit. Ab imperatore enim interpellatus (tam erat obscurus homo) quid de corporis & sanguinis Christi mysterio sentiret: Respondit hoc brevissimo libello, pio tamen & verè docto, quid de iis sacris mysteriis, cum reliquis catholicis sibi videretur veritati consonum.

Bertramm.
clarior
anno. 890.

Status autem disputationis tunc primum ortæ, ab eodem Bertramo ponitur, in præfatione illius libelli, his verbis. Dū, inquit, quidam fidelium corporis sanguinisque Christi, quod in Ecclesia quotidie celebratur, dicant quod nulla sub figura, nulla sub obvelatione fiat, sed ipsius nuda manifestatione peragatur. Quidam verò testentur quod hæc sub mysterij figura cõtineantur, & aliud sit quod corporeis sensibus appareat, aliud autè quod fides aspiciat, non parva diuersitas inter eos esse dignoscitur: Hæc ille de statu controuersie tunc primum ortæ.

Deinde initio tractatus, ostendit quid sibi velit

velit in mysterio & in figura esse, & quid in veritate.

Demum multis argumentis ex sacris Scripturis, & piis patribus petitis, demonstrat aliud esse quod oculis corporeis videtur in sacramēto, & aliud quod fidei oculis solummodo pateat, & quod mentis visus inspiciat interius: id est aliud esse signum, & aliud rem significatam, seu sacramenti veritatem.

Apparet igitur tunc primum agitatam esse quaestionem illam de praesentia corporali, praecedentibus saeculis incognitam & inauditam, & ita hoc duodecimum argumentum Costeri, vndecimum euertit, quo asserebat doctrinam de praesentia corporali omnium veterum consensione receptam.

De Berengario (qui fuit circa 1050 annum à Sole iustitiae orto) quem indoctum affirmat Costerus, & tertio aut quarto relapsum, etiā sub vitae finem, & quem de sua salute dubium decessisse ait. Audi quid de eo testetur Heildeburtus Cœnomanensis episcopus, qui fuit illi coetaneus, magno totius illius aetatis consensu, in quodam Epitaphio in eius laudem conscripto: cui potius credendum est, quàm tuo illi Guillermo aut Gersoni, qui nihil habebant praeter auditum, & fortasse Nicolao aut eius successoribus fauebant, ut & tu faues Costere, potiùs quàm veritati,

Quem modò miratur, semper mirabitur orbis,

Ille Berengarius non obiturus obit.

Quem sacra fidei fastigia summa tenentem,

Hunc iam quinta dies abstulit ausa nefas.

C. iij.

Claruit hic Bertramus circa annum 840 à nato Christo temporibus Lotharij.

Berengarij Epitaphium & testimonium.

*Vir pius atq; gravis, vir sic in utroque modestus,
Vt linor neutro rodere possit eum.*

*Vir verè sapiens, & parte beatus ab omni
Qui cælos anima, corpore ditat humum.*

*Post obitum secum vinam precor ac requiescam,
Nec fiat melior fors mea sorte sua.*

Hoc igitur est de Berengario, illam extortam sibi à Romano Simone palinodiam recantante, deque illius morte publicum totius Ecclesiæ testimonium & iudicium, quod ineptissimorum hominum & papæ Rom. asecularum, Lanfranci, Guilmundi, Canonistarum & Costeri calumniis opponimus.

13. Costeri
argum.

Venio tandem ad decimum tertium & ultimum Costeri Argumentum quod ita se habet.

Si tantum figura & non veritas corporis Dominici hic esset, non tot miracula ad huius fidei confirmationem, tum veterum temporibus, tum nostra ætate, plurimis locis edita fuissent. Atqui innumera miracula edita fuere circa Eucharistiam. Ergo non sola figura, sed etiam veritas corporis Dominici hic est.

Responsio.

Respondeo tria. Primum si dicerem, penes authores horum miraculorum fides esto, quid responderes? quomodo ea vera esse probares? cum autem probandum est dogma religionis, non verisimilibus aut probabilibus argumentis utendum est, sed necessariis, & quæ fidem faciant.

Secundò, ponamus hæc miracula vera esse: quod est hoc tuum connexum? Miracula circa Eu-

ca Eu-

ca Eucharistiam edita sunt multa: Ergo corpus Christi naturaliter est loco panis. Existimásne nulla posse fieri miracula, nisi corpus Christi quod pro nobis assumpsit naturaliter adsit? Quot miracula ediderunt Apostoli absente Christo, quoad humanam naturam? Male ergo argumentatur Costerus, admittitque paralogismum, quem à non causa ut causa vocant Logici.

Tertiò doctrina non est ex miraculis æstimanda, sed ad normam verbi Dei examinanda: sapissime enim falsa dogmata miraculis ornata fuere: Immo scriptum est falsos Christos & Pseudoprophetas orituros miraculis illustres, ad seducendos etiam electos, si fieri posset. Et ipsemet Costerus in suo Enchiridio cap. 4. ubi de fide tractat, fatetur fidem nostram neque miraculis niti, neque ecclesiæ conformitate & conspiratione sed diuina veritate, id est, ut ipsemet interpretatur, credimus quia Deus reuelauit. Ergo elumbe est Costeri argumentum à miraculis sumptum.

Credimus quia Deus reuelauit.

Hæc sunt quæ paucis delibauimus de parte *να δεικνυσκην* tractationis Costeri, hoc est de parte ea in qua suam & suorum de presentia carnali corporis & sanguinis Christi in Eucharistiæ sacramento sententiam astruere conatur, quod quomodo euicerit iudicent Lectores.

Nûc ad partem *ἀνασκευασκην* veniamus, & num plus possit hac in parte Costerus quàm in prima videamus.

SECUNDA PARS DISPVTATIONIS
COSTERIANÆ, IN QVA
ἀντιρροῦσι aduersariorum
obiectiones euertere
vult.

NTEQVAM particulatim ad obiectiones & responsiones Costeri veniamus, duo Lectoribus in genere consideranda præbeo.

Primum, Costerus contra cautionem ab eo datam in secunda parte suæ præfationis, particula tertia, nunquam aduersariorum suorum obiectiones (quos tamen pro hæreticis habet) ad rectam formam argumentandi astringit, aut nudam ratiocinationem proponit, quod valde miror: sed fortasse diffidebat, ne ita essent planæ obiectiones, vt facile illis fucum facere nequirit: maluit igitur eas confuse proponere.

Nos autem, vt facilius lectores iudicent quantum possint obiectiones, & quàm aptè responderit Costerus, eas ad formam syllogisticam reducemus.

Secundum, Costerus in eligendis obiectionibus quibus responderet, magna usus est cautione, non enim ausus est *ἀποδεικνύναι* argumenta in medium afferre (vt solent noui milites qui non audent cataphractos & bellicosos equos ascendere, ne fortè excutiantur,

tur, sed minimi pretij equos sibi parant, aut ligneos fabricant) tum vt existimarēt Lectores Costeri aduersarios nulla firmiora habere argumenta, tum vt ex his leuioribus facilius victoriam reportaret, & ita triumpharet de aduersariis suis sine sudore & sine sanguine.

Prima obiectio quam sibi refutandam proponit Costerus, hæc est.

Obiectio
1. cui re-
sponder
Costerus:

Quod est in terris non est in cœlis.

Atqui in oratione dicimus Pater noster qui es in cœlis.

Ergo non est in terris: neque igitur in Cœna.

Hæc obiectio, vna est ex his quas sibi Costerus fabricauit: nemo enim nostrum, tali argumento vnquam vsus est: nihil enim ad rem de qua agitur, cum disputetur de præsentia corporis & sanguinis Christi in Cœna, de quibus nulla est mentio in hac parte orationis, in qua docet nos Christus ipse, ad quem dirigendæ sint preces nostræ, ad Deum scilicet, quem patrem nostrum appellare docet. Hoc igitur argumentum ex Costeri inuentione est non solum elumbe, sed etiam falsum: quis enim dicet primam hanc propositionem veram, cum de Deo loquimur, Si est in cœlis, non est in terris, cum constet Deum esse infinitum? Adhæc, existimâtne Costerus, cum dicimus Patrem nostrum esse in cœlis, nos ipsum cœli circumferentia quasi cancellis quibusdam, inclusum & incircumscriptum existimare? cum Solomo confiteatur cœlos

Responso:

1. Reg. 8. 37

Isa. 66. 1.
Act. 7. 49.

cælorum eum capere non posse: Et ipse per Prophetam ait cælum suam esse sedem, terram autem scabellum pedum suorum, quo significat non certa aliqua regione se limitari, sed per omnia diffundi.

Costeri igitur argumentum corrigo, & tanquam nostrum (hoc est veritati σύμφωνον) amplector & approbo, hoc modo, Si corpus Christi est in cælis, non est in terris.

Atqui corpus Christi est in cælis.

Ergo non est in terris.

Connexum hypoteticum manifestum est: cum enim Christi corpus, etiam post resurrectionem, sit verum corpus humanum, circumscriptum sit necesse est: Glorificatio enim infirmitatem abstulit: sed non naturam. Cum autem Christi corpus erat in cruce, non erat in sepulchro: Cum erat in sepulchro, nō amplius erat in cruce: Cum resurrexisset nō amplius erat in sepulchro, Angelo id testante, Surrexit non est hīc, ecce locus vbi posuerant eum. In summa quandiu versatus est in terris, etiam post resurrectionem, certē non erat in cælis. Nunc autem nemo qui Christianam profiteatur religionem, negabit quin corpus Christi sit in cælis, cum dicamus in symbolo Apostolico eum ascendisse ad cælos. Petrus etiam ait: Quem oportet cælo capi vsque ad tempus restitutionis omnium. Non est igitur in terris.

Solutio
Costeri.

Sed videamus quā aptè huic obiectioni satisfaciat Costerus.

In symbolo Apostolorum (ait Costerus) simili-

militer dicimus, Credo in Deum Patrem omnipotentem: Si ergo omnipotens est, non erit Deo impossibile, ut idem Christi corpus in cœlis constituat & in terris.

Hoc non est satisfacere obiectioni (ut dici- Responſio.
tur in scholis allegare inconueniens non est soluere quæstionem) Tuum erat, Costere, obiectioni respondere, non aliam obiectionem opponere.

Sed volo tuæ obiectioni Analyticè respondere, ut tibi obstruatur os.

Deus ita dicitur omnipotens, ut quæcunque vult faciat, immò etiam ut nihil absque eius voluntate fiat: Quare hoc est Theologorum *ἀξίωμα* certissimum, è sacris literis depromptum: Non esse argumentandum ex Dei omnipotentia, nisi antecedit eius voluntas, ipsius verbo declarata: Nec debere aut posse statui voluntas contraria ei de qua clarissimè constat in Scriptura. Quale enim esset hoc ratiocinandi genus: Deum non esse omnipotentem, nisi ea facere possit, quæ eius voluntati repugnant, aut ea præstet quæ Costerus voluerit: hoc certè non esset omnipotentia, sed impotentia argumentum. Nisi igitur doceas Deum velle, argumentum ab omnipotentia conticescit: Si doceas velle, ne verbum quidem tecum commutabimus, de omnipotentia enim nulla est disceptatio.

Certissimum autem est Deum voluisse τὸν λόγον verè participare nostram naturam, & esse verum hominem, corpusque habere nostris corporibus per omnia simile, excepto

*Omnipotentia in
nulla voluntate.*

peccato: Et corpus hoc etiam post resurrectionem manere verum corpus humanum, aliter enim non esset vera Resurrectio, nec vera Ascensio supra omnes cœlos: immo hic est scopus omnium Euangelistarum in historia resurrectionis, vt ostendant Christi corpus quod triduo in sepulchro iacuerat, verè resurrexisse, ab Apostolis visum & tactum fuisse, & ipsis contuentibus ad cœlos ascendisse. Ergo Deus non vult iis contraria. Quia Deus sibi ipsi non contradicit. Esse autem simul & semel in cœlis & in terris destruit naturam humanam: Adhæc cùm scriptura sit θεοπνευ-
 505, hoc est à Deo inspirata, & à spiritu Dei profecta, certè sequitur Deum non velle aliquid contrarium ei quod in scriptura continetur. Tertiò, si Deus vellet corpus Christi esse simul & semel in cœlis & in terris, vellet naturam humanā esse Deum, hoc enim proprium est diuinæ nature, vt sit simul & semel in multis locis. Costeri igitur responsio objectioni non satisfacit, nisi probet Dei omnipotentiam eius voluntatem destruere, eumque ita omnipotentem, vt etiam quod contra eius voluntatem est efficere possit. Α' δύνατον. Quare firmum manet argumentum nostrum, cui Costerus nunquam satisfaciet.

2. Argu-
 mentum.

Secundum nostrum argumentum, cui Costerus respondere tentauit, tale est.

Omne dogma quod naturæ humanæ Christi repugnat, ἐρεπόδον & hæreticum est.

Atqui dogma quod docet Christi corpus esse

esse simul & semel in cœlis & in terris, repugnat veritati naturæ humanæ Christi.

Ergo ἐρεπὸς δόξου & hæreticum est, & ob id reiiciendum.

Vt huic obiectioni satisfaciatur Costerus hac *Costeri solutio.* utitur distinctione. Variis modis, ait, res dicuntur esse naturales, aut ad naturam pertinere: vno modo vt partes rei: altero tanquam accidentia naturalia, quæ naturam quidem sequuntur, sed ad naturam rei non pertinent.

Quæ dicis, Costere, audio, sed cur dicas nō *Solutionis confutatio.* video: nisi fortè ita velis cum ratione insanire, vt dicas localitatem (vt loquuntur Scholastici) non esse de corporis essentia, & ob id posse à corpore separari: Sed nos loquimur de corpore quod est τόδε τι hoc aliquid & actu existens quod sine quãtitate, sine dimensionibus, sine localitate, & sine præsentia alicubi, esse non potest: Temporalitas (si ita licet loqui) hoc est esse in tempore, non est de essentia rei creatæ, quis tamen sanæ mentis dicet rem creatam posse esse sine tempore: esset enim æterna, & ita non esset creatura, sed Deus, qui solus est sine tempore. Ita etiam dicendum est de localitate. Quicquid est sine loco, est infinitum, hoc est Deus: Si ergo corpus Christi est sine loco, est Deus. Α' δ' ὕψιστος. *Localitas in se et essentialis corporis.*

Notum est illud Augustini, Tolle locum corporibus & nusquam erunt, & quia nusquam erunt, non erunt: Et paulò pòst. Cauendum ergo est ne ita diuinitatem astruamus hominis, vt veritatem corporis auferamus. Si ergo stet Costeri dogma, nobis perit summa illa *Temporalitas.*

Quicquid est sine loco est infinitum & Deus.

Aug. Epist.
ad Dardanum.

consolatio, & solum nostræ salutis fundamentum. Nos esse ex ossibus eius & ex carne eius: Christum esse Mediatorem inter Deum & homines: quippe cum Mediatorem verum Deum & verum hominē esse oporteat. Quæ omnia falsissima sunt, & à Christiana religione alienissima. Quare manet firma superior nostra obiectio, quam profecto nullis subterfugiis, quocunque se tandem animo & cogitatione verterit Costerus, vnquam declinabit.

Sed Costeri responsionem in illum ipsum regeramus. Asserit Costerus. In Eucharistia sacramento corpus Christi adesse integrum, non confusis inter se, sed naturali ordine, non aliter atque in cœlo, distinctis membris, vt caput, manus, pedes suum ordinem teneant. Ego igitur tale argumentum ex eius confessione elicio: Nullum compositum constans ex partibus inter se distinctis & diuersis, simul & semel in diuersis locis esse potest: Atqui, ex Costeri ipsius confessione, corpus Christi, constat partibus inter se distinctis & diuersis: Ergo non potest esse simul & semel in cœlis & in terris. Maior propositio satis nota est: Quod enim partibus distinctis & circumscriptis constat, circumscriptum sit necesse est (alioqui totum maius esset suis partibus simul collectis:) Quod circumscriptum, extra locum quo circumscribitur esse nō potest, aliter esset circumscriptum non circumscriptum. Minorem Costerus fatetur: Ergo necessaria est conclusio. Nec est quod Dei omnipo-

omnipotentiam prætexat Costerus, cum de eius voluntate differamus, & de omnipotentia in superiori argumento satis dictum sit, & post dicemus.

Sed instat Costerus & ait: Quemadmodum Instantia Costeri.
Deus omnipotentia sua extra omnem locum potest corpus constituere: & sicut duo corpora eodem loco posuit, ingressus ad Apostolos ianuis clausis, egressus utrum Virginis integerrimæ, & sepulchrum exiens immoto permanente lapide, ita corpus vnum diuina virtute, in diuersis est locis.

Semper recurrit Costerus ad omnipotentiam: Quare omnino necessarium mihi videtur semel ostendere quàm infirmum sit hoc refugium. Peto vero à Christianis Lectoribus vt hic figant oculos, & cum superiorem responsionem, tum quam allaturi sumus, diligenter expendant: hæc enim vnica est latebra qua se pontificij tueri sperant, ac proinde nobis illam idētidem reponunt, quam nos hunc in modum excutimus. Responso.

Multa non potest Deus, quæ si posset non esset omnipotens: Vel vt Augustini verbis vtatur. Deus potenter non potest: nec est infirmitas ista, sed firmitas: Vt cum dicimus Deum non posse mori, non posse seipsum negare: Dei unitas per De Trinit. lib. 15. c. 14.
Ita etiam dicimus non posse sibi ipsi contradicere, non posse non verum dicere. Ille autem verum dicit, qui dicit esse id quod est, & non esse quod non est: contra ille falsum dicit, qui quod non est, esse, aut quod est, non esse dicit. Hæ igitur duæ propositiones ve-

D. j.

rissimæ sunt. Prima, λόγος ille æternus caro
 factus est, hoc est veram assumpsit naturam
 humanam, non permutatione naturæ diuinæ
 in humanam, sed assumptione inseparabili,
 ex momento enim conceptionis, naturæ duæ
 coaluerunt in vnitatem personæ θεῶν ὁρῶντες,
 seruatis vtriusque naturæ proprietatibus es-
 sentialibus: ita vt Christus Seruator noster,
 quatenus Deus, sit creator, æternus, infinitus
 & incircumscriptus: & nobiscum vsque ad
 sæculi consummationem: quatenus verò ho-
 mo, est creatura, in tempore genita, finita, &
 circumscripta, & talis erit in perpetuum: Hæc
 est fides illa verè Catholica & Apostolica, ex
 sacris literis deprompta, & ab omnibus or-
 thodoxis patribus confirmata. Si quis aliter
 doceat pro hæretico habendus, hoc enim est
 1. Tim. 3. 16 ¹⁶ mysterium illud pietatis ante sæcula à Deo or-
 dinatum, & suo tempore manifestatum. Quis
 igitur dicet nos reprehendendos, si dicamus
 fieri non posse vt Christi corpus sit simul &
 semel multis in locis: tantundem enim valet
 hæc propositio, ac si diceremus Deum non
 posse sibi ipsi contradicere, non posse men-
 tiri, cùm voluerit Christum Seruatorem no-
 strum verum habere corpus humanum, no-
 stris corporibus per omnia simile, excepto
 peccato. Secunda propositio verissimæ est
 hæc. Nos verè participes fieri corporis & san-
 guinis Christi in sacramento Cœnæ. Propter
 manifesta Christi verba in huius sacramenti
 institutione prolata: Hoc est corpus meum:
 Hic est sanguis meus. Et quoniam veritas
 nunquam

nunquam sibi ipsi contraria est, affirmamus hanc participationem seu manducationem non fieri per aliquam copulationem seu infusionem corporis Christi cum nostro, ita ut necesse sit corpus Christi descendere è cœlo, & nobiscum localiter coniungi: fieri enim non potest ut quod Deus decreuit non fiat. Quare cum dicimus fieri non posse ut corpus Christi sit localiter, corporaliter seu carnaliter in Cœna, non Deum impotentiae arguimus. Absit: sed eum ita potètem credimus ut nos corporis & sanguinis Christi participes facere possit absque vlllo detrimento veræ humanæ Christi naturæ, hoc est absque vlla suæ veritatis contradictione. Qui è contra manducationem hanc fieri non posse existimant, nisi Christi corpus è cœlo descendat, & loco substantiæ panis eius substantia lateat, aut panis substantia in corporis Christi substantiam conuertatur, & illud-met corpus quod in cœlo esse confitemur, sit etiam in terra, certe ij Dei omnipotentiam infirmant, & eius veritatem euacuant.

Sed, ait Costerus, ut duo corpora eodem loco posuit, ingressus ad Apostolos ianuis clausis, egressus vterum Virginis integer-
Confirmatio Coste-
ri.

ma, & sepulchrum exiens immoto permanente lapide, ita potest efficere ut corpus vnum sit in diuersis locis.

Respondeo tria ad locum illum Ioannis, Responso.
Ioã. 20. 26. ubi dicitur Christum ingressum ad Apostolos ianuis clausis. Primum non potest inferri ex Ioannis verbis, clausas etiamnum mansisse

D. ij.

Hilar. de
Trinit. li. 3.

Iustin.

Quest. 117.

ianuas, tum cum Christus ingressus est, sed potius per miraculum ingredienti Christo patuisse, Quod Hilarius censuit exponendo locum hunc: Cum (ait) Christus sit Deus, cui omnia peruia sunt, effecit, ut fores & omnia obstacula cederent ipsius corpori ingredienti. Iustinus Martyr etiam affirmat Christum ianuis quidem clausis ingressum fuisse, sed cum corpore *παχυμερῆς*, hoc est crasso, & suis dimensionibus constare. Quod etiam textus ipse Ioannis videtur ostendere, vitur enim participio præteriti temporis *κεκλεισμένων*, hoc est ianuis antea clausis, & non participio præsentis. Secundum: ubi est connexum huiusce argumenti: Christus ingressus est ianuis clausis. Ergo potest simul & semel esse in cælis & in terris: Immo dicendum erit eum vno in loco tantum fuisse: cum enim erat extra domum, non erat intra, & cum ingressus fuit, non amplius erat extra: Probat ergo hic locus contra Costeri intentionem, Christum vno tantum in loco fuisse. Tertiū: Si corporis Christi præsentia in Eucharistiæ sacramento comparatur cum hoc ingressu Christi ad discipulos, sequetur corpus Christi à nobis videri & atrectari sensibilibiter: Consequentia patet, quia tunc discipuli Christi corpus viderunt & atrectarunt.

Ioan. 20.
27.

Luc. 24:39.

Ostendit illis, inquit Ioannes, manus suas & latus suum: Item, vide manus meas, & immitte manum tuam in latus meum, & ne esto incredulus, sed fidelis. Et apud Lucam: Videte manus meas, & pedes meos: nam ego ipse sum:

sum: contrectate me & videte: nam spiritus
carnem & ossa non habet, prout me conspi-
citis habere.

Cum igitur Costerus ex hoc Ioannis loco
vult probare corpus Christi esse in Eucharis-
tiæ sacramento vt etiam est in cœlis, & vt ia-
nuis clausis ad discipulos ingressus est, locum
ipsum in contrarium planè sensum detor-
quet.

Venio ad reliqua duo Costeri exempla, de
egressu Christi ex utero Virginis integerri-
mæ, & de exitu eius è sepulchro, immoto re-
manente lapide. Respondeo, hæc duo loca
non extant in scriptura: Immo grauissimi au-
thores aliter sentiunt. Certè Lucas non negat
Christum ex integerrima Virgine natū, cum
ei hoc legale præceptum conuenire ait: O-

Luc. 2. 23.

mnine malculum adaperiens vterum erit san-
ctum Domino. Et hæc vteri adaperitio certè
nihil virginitati præiudicat. Et quod ad sa-
xum monumēti attinet, narrat quidem Mat-

*videtur a dæmone non
violari virginitatem.*

Matth. 28.

thæus, saxum reuolutum fuisse ab Angelo,
qui testatus est mulieribus Christum resurre-
xisse: sed non hinc sequitur Christum exiisse
è sepulchro clauso: Immo hinc perspicuum
est, saxū illud diuina virtute reuolui potuisse,
quoties Deo ita visum fuit, vt omnia obsta-
cula cederent Christo resurgenti: quod etiā
veteribus non displicet. Quemadmodum e-
nim Apostoli in carcerē coniecti, inde exie-
runt ianua carceris ab Angelo aperta, vt nar-
rat Lucas, postea tamen carcer clausus quam-
tutissimè inuentus fuit, non sequitur tamen

Leo Epist.
83. & 97.

Act. 5. 19.
& 23.

D. iij.

Matt. 28. 2.

Marc. 16. 4.

Ioan. 20. 1.

eos exiuisse sine apertione ianuarum: Ita dicere possumus in Christi resurrectione eadem potestate qua resurrexit, eadem reuolutum antea lapidem, præsertim cum constet mulieres, quæ primæ ad sepulchrum venerunt, lapidem reuolutum inuenisse, monumentumque apertum.

Sed ponamus ita esse, Christum scilicet ex vtero exiisse absque vteri apertione, & è sepulchro immoto remanente lapide, sequiturne Christi corpus fuisse tunc in multis locis, aut nunc esse: certè quæ sit hæc cōsequentia non video. Sequitur potiùs hanc natiuitatem, & hanc resurrectionem fuisse extraordinariam & miraculosam, quod nos libenter fatemur: sed miracula nunquam fuerunt inuisibilia, cum enim Christus visum cæcis, auditum surdis, vitam mortuis, munditiem leprosis, sanitatem ægrotis restituebat, certè id oculis & sensibus externis cernebatur: cum miraculosè diuisum est mare, yniuersa multitudo intuebatur mare diuisum, cum è lapide exiuit aqua, yniuersus populus & eorum iumenta potabatur sensibiliter aqua illa: quod enim esset hoc miraculū si quis se mortuum resurrexisse iactaret, quem tamen nemo resuscitatum videret? Ita cōcedamus Christum immoto lapide resurrexisse, aut ab vtero sanctissimæ Virginis exiisse, visus certè conspectus & tactus ab Apostolis fuit, vt testatur Lucas Christum à suis visum fuisse cum multis *τεμπλίοις*, hoc est non solum indiciiis, sed probationibus & demonstrationibus certissimis:

A& 1. 3.

simis: si igitur Christi corpus est in Eucharistia, ut erat cum miraculosè è sepulchro & è Virginis utero exiisset, erit ergo visibile in Eucharistia, quod quàm verum sit nouit Costerus.

Sed Costeri argumentum, ab omnipotentia Dei, in Costerum retorquemus. Deus omnipotens est, ita ut nihil præter eius voluntatem fieri possit. Voluit autè Deus ut Christus Redemptor noster haberet veram naturam humanam cum diuinitate in unitatem personæ coniunctam, à diuinitate tamen suis proprietatibus distinctam, ut tota pia vetustas docuit, & Ecclesia Catholica semper credidit.

Ergo fieri nequit ut contra Dei voluntatem Christi corpus sit simul & semel multis in locis. Esset enim proprietas quæ naturam humanam euerteret, esse simul & semel multis in locis.

Adhæc: Deus omnipotens est, ita ut quæcunque vult faciat. Atqui vult nos facere participes corporis & sanguinis Christi in Eucharistiæ sacramento, sine præiudicio suæ veritatis (aliter enim eius potentia, esset eius veritati contraria: quod blasphemum est) quæ docet nos, Christum, peractò nostræ redemptionis mysterio, à mortuis resuscitato, supra omnes cælos ascendisse, indèque venturum ad iudicandum viuos & mortuos. Ita semper vera Ecclesia Catholica docuit & credidit. Ergo Deus hoc facit: Nec opus est ut Christi corpus de cælo descendat, nobiscum miscea-

D. iiij.

tur corporea coniunctione, sed manducatio hæc & coniunctio sit modo nobis incognito, vero tamen & certissimo cum Dei promissione nitatur, qui omnipotens est.

Manet igitur firmum argumentum nostrum, & responsione Costeri nullo modo infirmatur.

3. Argum. Tertium argumentū ad quod sibi respondendum proponit Costerus, tale est, ut ipse existimat.

Veteres Iudæi non nisi in figura Christi corpus comederunt & sanguinem biberunt.

Ergo neque nos aliter ista sumimus.

Hoc, Costere, non est ingenuè argumenta nostra referre, sed calumniari: nūquam enim nobis in mentem venit dicere, patres nostros sub veteri Testamēto tantū in figura Christi participes fuisse.

Tale igitur est, sine calumnia, argumentum nostrum.

Patres nostri sub veteri Testamento eandem spiritualem escam, & eundem potum spiritualem nobiscum sumpserunt.

Atqui non carnaliter aut corporaliter, siue cum præsentia carnali corporis Christi sumpserunt: cum nondum *ἀόριος* ille æternus carnem nostram assumpsisset.

Ergo neque nos carnaliter aut cum præsentia carnali corporis Christi, sumimus. Maior propositio nititur expressis Apostoli verbis, & ipsemet Costerus in sua responsione fatetur, iis verbis: fatendum est (inquit) iuxta Beati Augustini expositionem, & Iudæos illos priscos

1. Cor. 10. 3.
Tract. 16.
& 45. in
Ioannem.

priscos viros sanctos & Christianos, sicut ad Christum omnes pertinuerunt, ita quod ad rem significatam attinet, iisdem vfos sacramentis: quod etiam Augustini testimonio confirmat. Minor satis manifesta est. Ergo necessaria est conclusio.

Sed, respondet Costerus, quod ad rem significatam attinet, idem sumpserunt: ceterum modus diuersus fuit, illis in figuris contingebant omnia, nobis data est veritas. 1. Cor. 10. 11

Quid appellas Costere rem significatam, secundum quam dicitur eos idem quod nos sumpsisse? nonne Christum ipsum? Modus, ais diuersus fuit: illis in figuris contingebant omnia, nobis data est veritas. Fateris, igitur Costere fœdus Patrum, quod sacramentis & signis externis à Deo constitutis obsignatum erat, à nostro substantia & re ipsa nihil differre. Sed quid appellas in figura & in veritate? opponisne veritati figuram, ita vt quæ eueniunt in figura non eueniant in veritate? & ita quæ contigerunt patribus non verè eis contigerunt, sed tantum per imaginationem: hallucinaris Costere, & locum citatum malè interpretaris. Vult enim ostendere Aposto- 1. Cor. 10. 11 lus, non quidem iudicia illa Dei de quibus eo loco tractat non verè Iudæis contigisse, sed nobis proponi tanquam τύπαι, hoc est tanquam exempla ad nostri admonitionem, vt textus ipse manifestè ostendit. Populus enim Iudæorum ita erat Ecclesiæ figura, vt ipse etiam esset vera Dei Ecclesia. Promissiones Patribus factæ, ita respiciebant ad Christum

venturum, vt tamen essent veræ de Christo promissiones, & quæ fide acceptæ salutares erant credentibus. Sacramenta & ceremoniæ patribus à Deo præscriptæ, ita erant nostrorum sacramentorum figuræ, vt etiam essent vera sacramenta, hoc est *σφραγίδες τῆς δι' αὐτοῦ σωτῆρος τῆς χάριτος*, id est obsignationes iustitiæ fidei, vt loquitur idem Apostolus. Quare quæ patribus contigerunt vera erant, & tamen nobis ad exemplum proposita: ne Idololatræ simus: ne scortemur: ne Christum tentemus: ne murmuremus, ne forte pereamus, vt & illi ob hæc vitia perierunt.

Quamuis igitur sacramenta nostra sint Patrum sacramentis numero pauciora, significatione clariora, virtute augustiora, vt Augustini verbis utar: tamen non alium Christum obsignant, nec aliam salutem ostendunt, nec alia ratione nobis Christum apprehendendum demonstrant, quàm fide quæ Dei promissionibus nitatur, quarum promissionum sacramenta, tam veterum quàm nostra, sunt obsignationes & tesserae.

De doctr.
Christ. li. 3.
Et in Epi.
ad Ianuarium.

Cum igitur constet Patres ante Christi incarnationem, corpus Christi comedisse & eius sanguinem bibisse, hoc est vitam & salutem ab eo hausisse, dicit enim Apostolus eos eandem escam spirituales nobiscum comedisse, & eundem potum spirituales bibisse: & tamen nemo est qui dicat eos ore corporeo corpus illud comedisse aut sanguinem bibisse: Ergo nec nos corpus illud ore corporeo sumimus, manibus atrectamus, aut
denti-

dentibus terimus, vt Costerus & sui asserunt. Et ita firmum manet argumentum nostrum, Costeri responsione confirmatum potius quàm infirmatum.

Quartum argumentū, ad quod respondendum sibi proponit Costerus, tale est, Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam, verba quæ loquor vobis, spiritus & vita sunt. Ergo Christi verba de corporis sui manducatione & sanguinis potione minimè carnaliter intelligenda.

Quid huic obiectioni respondet Costerus? Certè seipsum suo ingulat gladio. Adfert Chrysostomi locum & Augustini, quæ argumentum nostrum confirmant. Ita enim habet Chrysostomi locus, quem mutilatum citat Costerus: Quid est, caro non prodest quicquam? non de ipsa carne dicit, Absit: sed de his qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur, & de carnali auditu. Quid igitur est carnaliter intelligere? simpliciter & vt res dicuntur, neque aliud quippiam excogitare: Non enim ita iudicanda sunt quæ videntur, sed mysteria omnia interioribus oculis considerata, hoc est spiritualiter: Hæc Chrysostomus, qui paulo ante in eadem Homilia dixerat, hæc omnia mysticè & spiritualiter intelligenda: nam si carnaliter ea quis acciperet, nihil sanè lucraretur. Quid apertius dicere potuit Chrysostomus ad doctrinam de spirituali corporis Christi manducatione confirmandam, & ad carnalem manducationem refellendam? Sed audiamus Augustini locum, quem Costerus

Ioan. 6. 63.

Homil. in
Ioan. 46.

Tract. 27.
in Ioan. 60.

citatur: Existimabant dilaniandam ad instar animalium Christi carnem, dentibusque vorandam: quæ sic comesta non magis prodest, quàm Christi sanguis, quem carnifex fortè manibus vel cruci adhærentem lambisset. Quid igitur ex his locis Costerus eliciat audiamus: Spiritus igitur viuificat, ait, & verba sunt spiritus & vita, spirituali modo accipienda: ut verum corpus adesse credamus, sed inuisibili supernaturalique modo. Hucusque rectè colligit Costerus, modò rectè interpretetur: sed cum dicit non solum dentibus & ore sumendum, sibi ipsi contradicit: nam si ore & dentibus sumatur, nonne corporalis erit sumptio? Quid enim appellat sumptionem seu manducationem corporalem, nisi quæ sit instrumentis corporeis, & quibus utitur corpus ad aliquid sumendum aut manducandum? Os & dentes nonne sunt corporis instrumenta? Manducatio autem corporis Christi in Eucharistia non est cibus ventris sed mentis. Quare cum ipsomet Costero concludimus, interno spiritus affectu, hoc est vera fide, hanc manducationem fieri. Et ita argumentum nostrum confirmatur, non infirmatur.

Octo reliqua Costeri argumenta.

Octo reliqua argumenta, quæ sibi Costerus proposuit refutanda, tanquam nostra minime agnoscimus, aut saltem leuissima. In disputationibus autem Theologicis, argumenta non debent esse probabilia tantum, sed necessaria & fidem facientia. Quare & examine & responsione indigna iudicamus, saltem

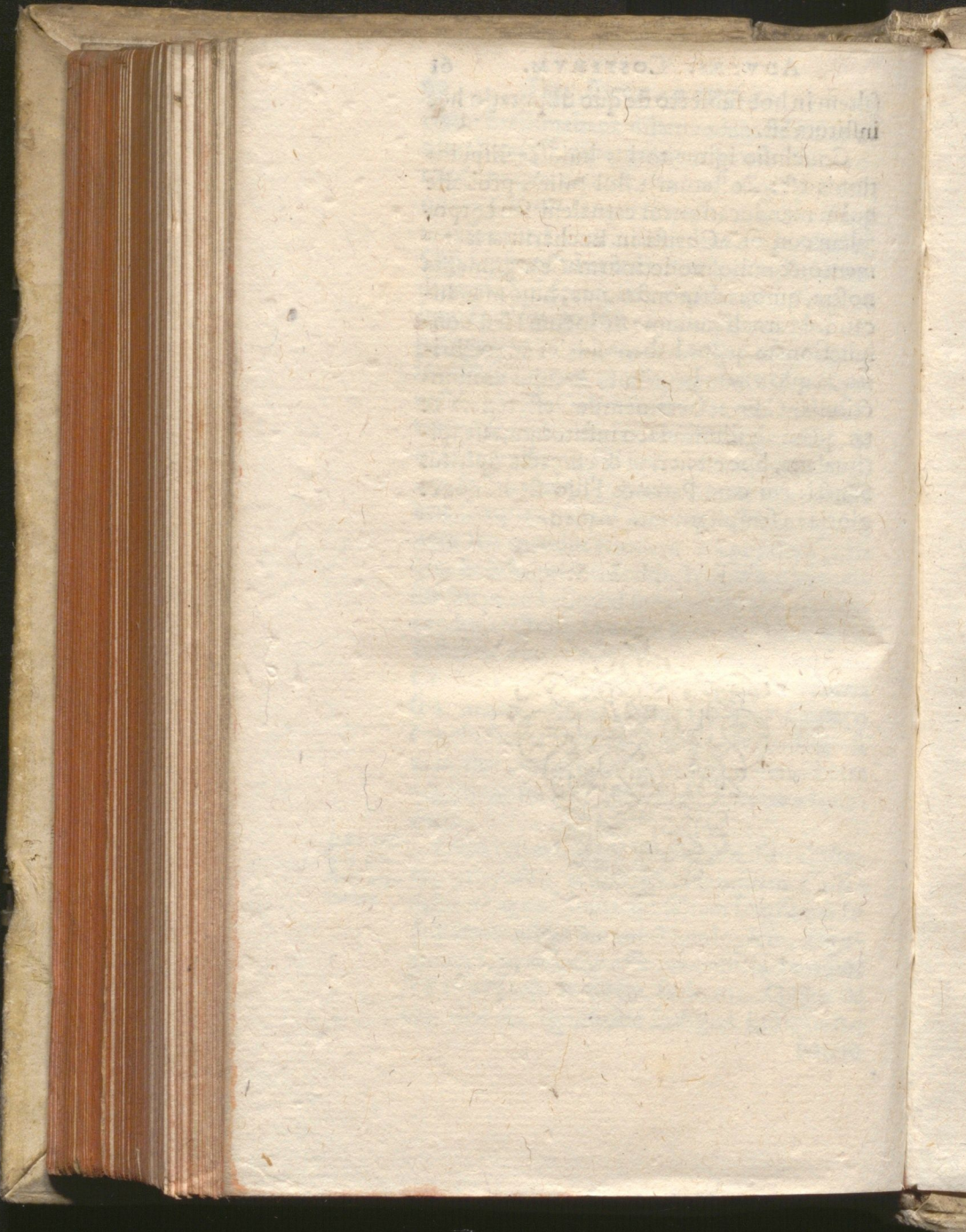
saltem in hoc subiecto de quo disputatio hæc instituta est.

Conclusio igitur totius huiusce disputationis est: Costerum nihil minus probasse quàm manducationem carnalem seu corporalem corporis Christi in Eucharistiæ sacramento: & nullo modo infirmasse argumenta nostra, quibus demonstramus, huic manducationi carnali nullum esse locum: sed coniunctionem quam habent fideles cum Christo, à quo vitam hauriunt, & cuius coniunctionis Cœnæ sacramentum est tessera & tanquam sigillum à Deo institutum, esse spirituale, hoc est fieri vi & efficacia Spiritus Sancti, cui cum Patre & Filio sit honor & gloria in sempiternum. Amen.

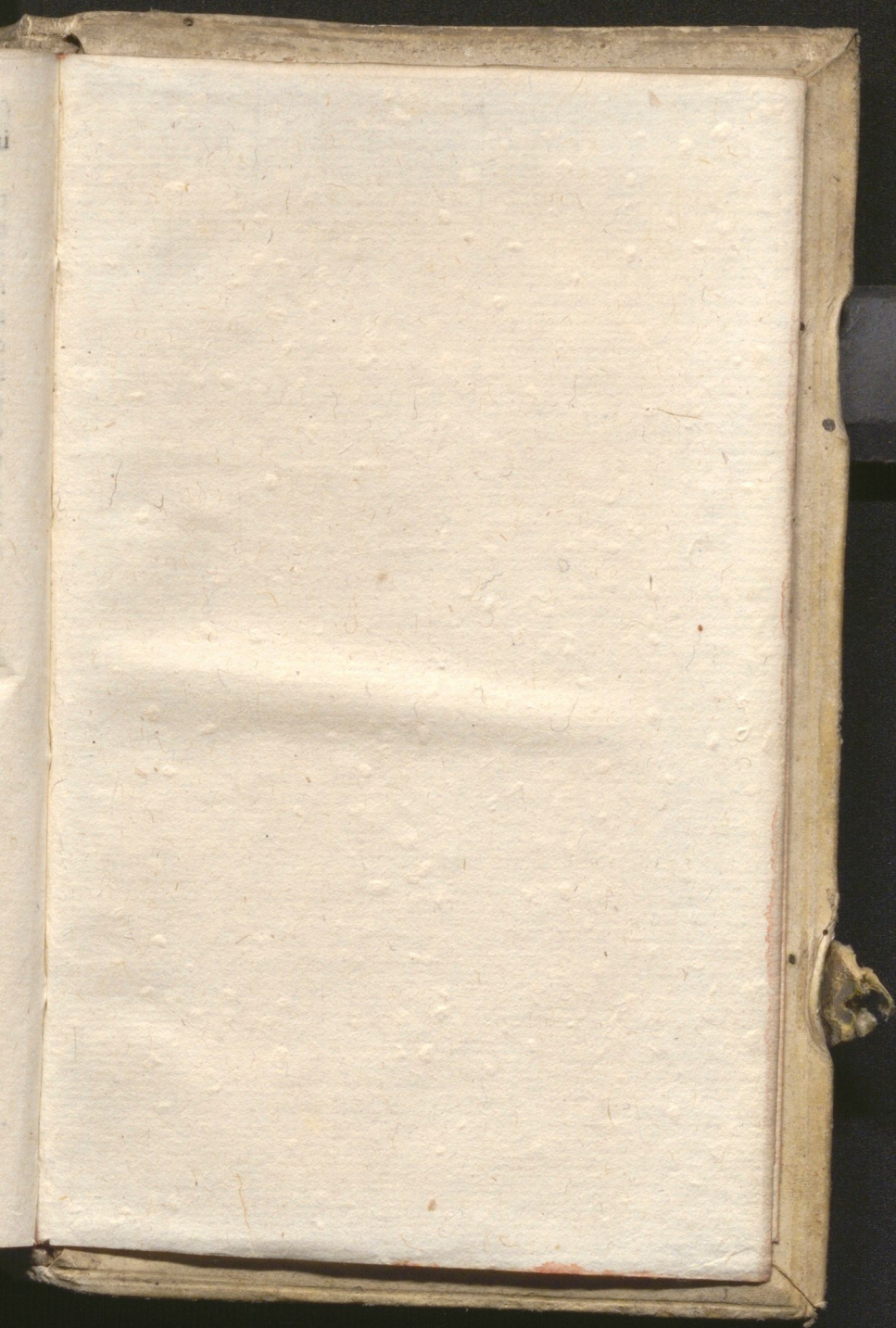
F I N I S.

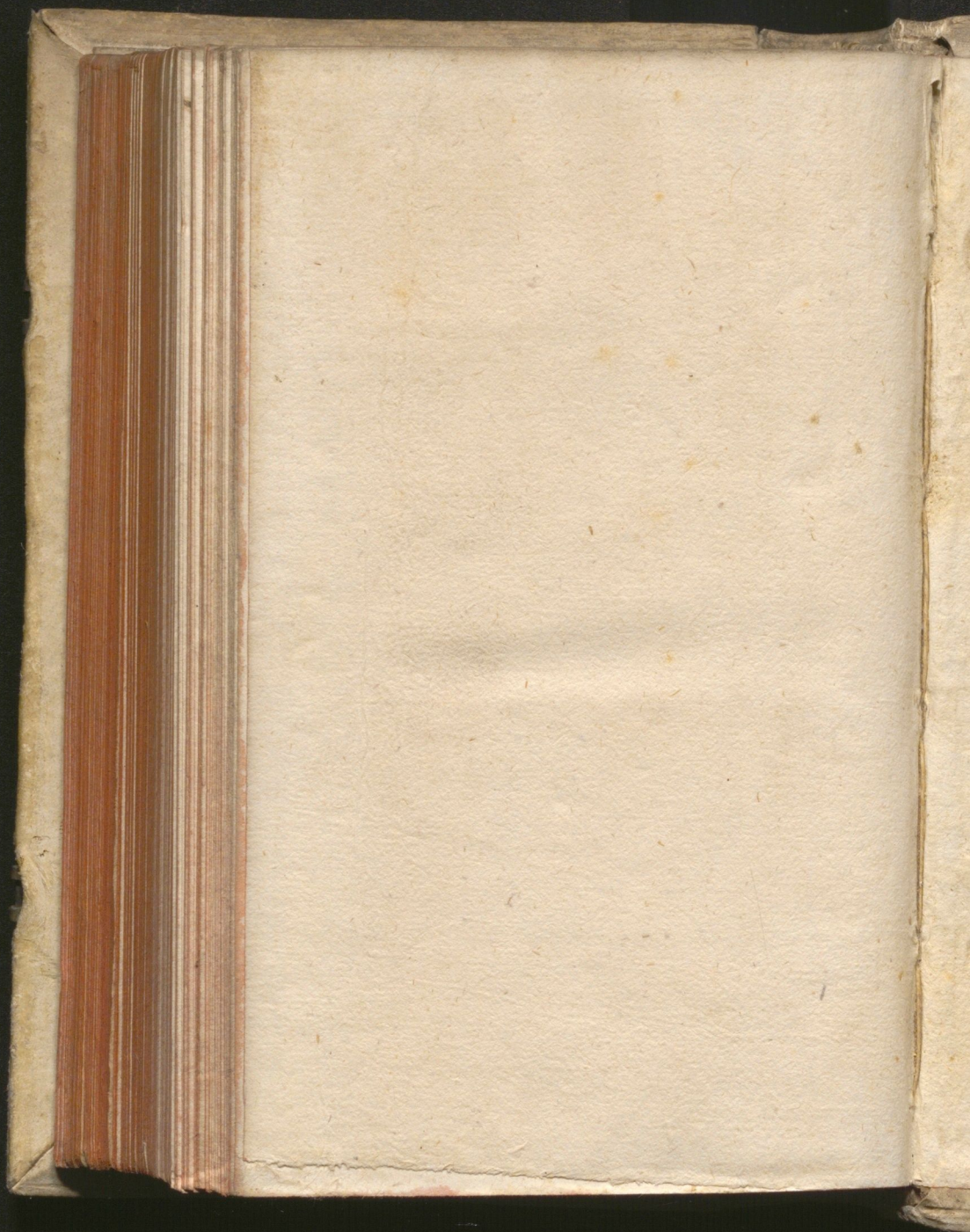

Handwritten text in a cursive script, likely a library or archival stamp, located at the top of the page. The text is faint and partially illegible due to fading and the age of the document.

40 27
—
1,2

AB 40 27
—
1,2

AB

27

40 1/2

DE
SACROSANCTO
EVCHARISTIÆ SA-
CRAMENTO VERE CA-
tholica & Analytica
assertio.

*Adversus Francisci Costeri monachi Iesuita
furnos. quibus simplicium oculos per-*

Andr

Excu

